

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Bu gün Füzuli şəhər
günüdür - sakinlər
bayramı
öz evində
qarşılayır
yazısı səh.7-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 17 oktyabr 2024-cü il Cümə axşamı № 189 (8562) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

COP29-dək sülh sənədi imzalana bilərmə - mühüm gedişat

Ermənistan rəhbərliyinin "nala-mıxa vurma siyasəti" davam edir; Alen Simonyanın Cenevrədəki sülh bəyanatına İrəvandan təkzib gəldi; Ağ Ev sözçüsündən maraqlı açıqlama

yazısı səh.5-də

2025-də MDB-nin mədəniyyət paytaxtında nələr olacaq - gözlənti

yazısı səh.4-də

"Qazın limiti məsələsinə yenidən baxılmalıdır" - deputat

yazısı səh.12-də

3+3 formatı gündəmdə: Mirzoyan İstanbula gedir, Fidandan mühüm açıqlama

yazısı səh.3-də

Gəncləri siqaretə "aşıq edən" səbəblər

yazısı səh.14-də

Bakıda İrəvan küçəsi olsunmu - rəylər

yazısı səh.6-də

Qarabağda elektromobil və şarj cihazları istehsalı mümkündürmü - fərqli rəylər

yazısı səh.12-də

Mina problemi: COP29-da dünyadan kömək istənilə bilərmə - açıqlama

yazısı səh.8-də

Viza düzəltmək adı ilə 200-dən çox vətəndaşı aldatdı - məhkəmə

yazısı səh.13-də

Müəllimin öldüyü qəzaya görə sevgilisi həbs edildi

yazısı səh.15-də

"DÜŞMƏN SƏRHƏDDƏ "QAYNAYIR" - TƏXRİBATA NÖVBƏTİ HAZIRLIQLAR

Erməni general Vaşinqtonda, kvaziballistik raketlər İrəvanda; TŞ katibi NATO-nu regional çağırır, Avropa İttifaqı sərhəddə yarımhərbi missiyanı gücləndirir və texnika cəmlənir, Hindistan isə 500 km hədəfləri vuran "Pralay"ları göndərir...

yazısı səh.9-də

Xarici ticarətimizdə kəsir yarandı - səbəblər

İdxalı artıran faktorlardan biri Dövlət Neft Fondunun qızıl alışlarıdır

yazısı səh.10-də

Mübariz İbrahimovun atası vəfat etdi

Ağakərim İbrahimov

yazısı səh.4-də

Koreyanın Azərbaycana ötürmək istədiyi tibb təcrübəsində nələr var - həkimdən açıqlama

Zülfüqar Yusifov

yazısı səh.11-də

Ceyhun Məmmədov: "Uşaqlar sosial medianın, kriminal aləmin təsirinə düşürlər"

Ceyhun Məmmədov

yazısı səh.13-də

SOCAR-la ABŞ şirkəti arasında görüş

Azərbaycan Dövlət Neft Şirkəti (SOCAR) ilə ABŞ-ın "Chevron" şirkəti arasında dekarbonizasiya, hasilat və nəql məsələləri müzakirə edilib.

Modern.az SOCAR-a istinadla xəbər verir ki, müzakirələr oktyabrın 16-da SOCAR prezidenti Rövşən Nəcəflə "Chevron" şirkətinin Avrasiya biznes bölməsinin idarəedici direktoru Derek Maqnes arasında keçirilən görüş zamanı baş tutub.

Tərəflər həmçinin qarşılıqlı faydalı əlaqələrin möhkəmləndirilməsi istiqamətində əməkdaşlığın davam etdirilməsinə dair fikir mübadiləsi aparıblar.

Mirhafiz Cəfərzadə

Casusluğu sübuta yetirildi - 16 il cəza aldı

Xarici xüsusi xidmət orqanlarına casusluq etməkdə ittiham olunan Mirhafiz Cəfərzadənin cinayət işi üzrə məhkəmə araşdırması başa çatıb.

"Qafqazinfo" məlumat verir ki, Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsində keçirilən sonuncu iclasda hökm oxunub.

Səbinə Məmmədzaadənin sədrlik etdiyi məhkəmə tərkibi belə qənaətə gəlib ki, təqsirləndirilən şəxsə elan edilmiş ittiham kifayət qədər dəlil və sübut, həmçinin şahid ifadələri ilə öz təsdiqini tapıb.

Hökmə əsasən, M.Cəfərzadə casusluq formasında dövlətə xəyanətdə təqsirli bilinərək 16 il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilib.

İş materiallarından görünür ki, Mirhafiz Cəfərzadənin əməlləri Dövlət Təhlükəsizliyi Xidməti (DTX) tərəfindən terrorçuluqla mübarizə tədbirləri zəminində əməliyyat-istintaq hərəkətləri həyata keçirilən zaman üzə çıxıb.

Müəyyən edilib ki, Cəfərzadə Mirhafiz Mirisaq oğlu xarici xüsusi xidmət orqanları ilə məxfi əməkdaşlıq edərək Azərbaycanın dövlət təhlükəsizliyi və müdafiə qabiliyyətinin zərərinə verilmiş tapşırıqların yerinə yetirilməsi istiqamətində fəaliyyət göstərmiş, hərbi təyinatlı obyektlərin yerləşdiyi əraziləri dəqiqləşdirməklə onların lokasiyasını və digər məlumatları "Telegram" tətbiqi sistemi vasitəsilə göndərmiş.

Qeyd olunan əməllərinə görə, M.Cəfərzadə istintaqa cəlb edilib və ona qarşı Cinayət Məcəlləsinin 274-cü (dövlətə xəyanət) maddəsi ilə ittiham elan olunub.

Qarabağda və Şərqi Zəngəzurdə təqaüd proqramları icra ediləcək

Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Rövşən Rzayev təhsil sahəsində fəaliyyət göstərən sahibkarlıq subyektlərinin rəhbərləri ilə görüşüb.

Dövlət Komitəsindən Modern.az-a verilən məlumata görə, görüşdə Prezident İlham Əliyevin qaçqınların və məcburi köçkünlərin təhsil problemlərinin həllini daim diqqətdə saxladığını, birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın bu sahədəki təşəbbüslərinin, xüsusən Heydər Əliyev Fondunun icra etdiyi layihələrin mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyini vurğulayan komitə sədri Böyük Qayıdış prosesində də təhsillə bağlı məsələlərin hərtərəfli əhatə olunduğunu bildirib.

Görüş iştirakçlarına məlumat verilib ki, indiyədək doğma yurduna qayıtmış 8660 nə-

fər keçmiş məcburi köçkünün 1000 nəfərindən çoxu məktəblilərdir. Onların davamlı təhsil alması üçün həmin yerlərdə təhsil müəssisələri tikilib istifadəyə verilib və fəaliyyətə başlayıb. İstər Böyük Qayıdış çərçivəsində əvvəlki daimi yaşayış yerlərinə qayıdan, istərsə də hələ müvəqqəti məskunlaşma yerlərində olan ailələrin övladlarının müasir səviyyədə təhsil almasında ictimai dəstəyin vacibliyi qeyd edilib.

"Baku Design Academy"nin rəhbəri, həmçinin Kiçik və Orta Biznes Subyektləri və Klublarının Assosiasiyasının (KOBKA) Təhsil Komitəsinin sədri Aysel Gülməmmədova özəl təhsil subyektlərinin Böyük Qayıdış prosesinə töhfə vermək istədiyini, bu məqsədlə Qarabağda və Şərqi Zəngəzurdə maarifləndirmə tədbirləri həyata ke-

çirməyi və təqaüd proqramları təşkil etməyi planlaşdırdığını bildirib. Qeyd edilib ki, maarifləndirmə proqramı vasitəsilə şagirdlərə innovativ təhsil metodları, texnoloji bacarıqlar, liderlik keyfiyyətləri və iqtisadiyyatın müxtəlif sektorlarına dair biliklər çatdırılacaq. Gənclərin təhsili və inkişafı məqsədilə iqtisadiyyat, rəqəmsal marketing, elektronlaşma, IT həllər, dizayn və digər bu kimi sahələrdə təqaüd proqramları təqdim olunacaq.

Görüşdə doğma yurda qayıtmış və qayıtmağa hazırlaşan keçmiş məcburi köçkünlərin təhsilə "Facemark" şirkətinin KOBKA ilə birlikdə dəstək vermək təşəbbüsü təqdir edilib və Dövlət Komitəsinin bu təşəbbüsü dəstəklədiyi, onun uğurla həyata keçirilməsində kömək etməyə hazır olduğu bildirilib.

Robert Fitso

Slovakiyanın baş naziri: "Ukraynadakı müharibə tezliklə bitəcək"

Ukraynadakı müharibə tezliklə bitəcək.

APA xəbər verir ki, bu barədə Slovakiyanın baş naziri Robert Fitso Avropa İttifaqının sammitinə yola düşməzdən əvvəl Milli Şuranın Avropa məsələləri üzrə komitəsinin iclasında deyib.

O, Ukraynada müharibənin qısa müddətdə başa çatması ehtimalının çox yüksək olduğunu qeyd edib.

Baş nazir indiki şəraitdə ədalətli sülhün əldə oluna biləcəyinə əmin olmadığını bildirib.

Sosial müdafiə xərcləri artırılır

Növbəti ilin dövlət büdcəsində sosial müdafiə və sosial təminat xərcləri 4 milyard 811 milyon 769,907 min manat olacaq.

Musavat.com xəbər verir ki, bu, "Azərbaycan Respublikasının 2025-ci il dövlət büdcəsi haqqında" qanun layihəsində əksini tapıb.

Layihəyə əsasən, - sosial müdafiə və sosial təminat 4 811 769 907,0

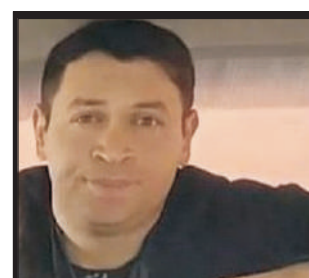
- sosial müdafiə 515 482 404,0

- sosial təminat 68 672 446,0

- sosial müdafiə və sosial təminat sahələri üzrə tətbiqi tədqiqatlar 50 000,0

- sosial müdafiə və sosial təminat sahələri üzrə digər müəssisə və tədbirlər 4 227 565 057,0.

Qeyd edək ki, bu, 2024-cü ilə müqayisədə 420 milyon 339,411 min manat və ya 9.6% çoxdur.

Daha bir söyüş söyən tiktoker həbs edildi

Sosial şəbəkələrdə cəmiyyətə qarşı hörmətsizlik, mənəvi dəyərlərə uyğun olmayan qeyri-etik paylaşımlar və çağırışlar edən şəxslərlə bağlı polis tərəfindən profilaktik tədbirlər davam etdirilir.

Musavat.com Qafqazinfo.az-a istinadən xəbər verir ki, polisin keçirdiyi tədbirlərlə qeyri-etik paylaşımlar edən 1992-ci il təvəllüdü Rauf İsmayilov saxlanılıb.

Məhkəmənin qərarı ilə R.İsmayilov inzibati qaydada 30 gün müddətinə həbs edilib.

Nəsimidə qaz kəsiləcək

Bu gün Bakının Nəsimi rayonunun bəzi ərazilərinin qaz təchizatında fasilə yaranacaq.

Modern.az "Azəriqaz" İstehsalat Birliyinə istinadən xəbər verir ki, Nəsimi rayonunun M.Qaşqay və S.Əsgərova küçələrinin kəşiməsində siyirtmənin əvəz olunması məqsədilə oktyabrın 17-də saat 10:00-dan etibarən qaz təchizatı dayandırılacaq.

Təmir-bərpa işləri aparılacaq.

lan müddətdə M.Qaşqay, Ə.Qasımzadə, N.Vəzirov, H.Sarabski, M.Kaveroçkin, Dağıstan, İ.Həmidov, E.Tağızadə, S.Rüstəm, V.Plotnikov, R.Axundov, S.Zeynalov, M.Rəfil, Ş.Əzizbəyov, A.Bakıxanov, Q.Quliyev, H.Ələsgərova, İ.Qasimov küçələrinin, həmçinin Vaqif və Azadlıq prospektlərinin qaz təchizatında müvəqqəti fasilə yaranacaq.

Mirzoyan İstanbula gedir, Fidan mühüm açıqlama - 3+3 formatı gündəmdə...

Sabah Türkiyədə "Altılıq platforması" toplaşır, erməni nazir də iştirak edəcək; professor: "Bölgədə dayanıqlı sülhün təminatı üçün ən ideal layihədir"

"3+3 regional platformasının növbəti - üçüncü iclası oktyabrın 18-də İstanbulda keçiriləcək. "Yeni Müsavat" xəbər verir ki, bu barədə Türkiyə xarici işlər naziri Hakan Fidan bildirib. "Bizə Azərbaycan, Ermənistan, Rusiya və İranın xarici işlər nazirləri qoşulacaq", - Fidan Ankarada iordaniyalı həmkarı ilə mətbuat konfransında bildirib. Ermənistan xarici işlər naziri Ararat Mirzoyan İstanbulda 3+3 regional platformasının iclasında iştirak edəcək. Nazirliyin mətbuat katibi Ani Badalyan məlumat verib. Cənubi Qafqazda davamlı sülh və sabitliyin təsis edilməsi üçün Türkiyə və Azərbaycan prezidentləri tərəfindən irəli sürülən 3+3 formatındakı regional əməkdaşlıq platformasının ilk iclası 10 dekabr 2021-ci il tarixində Moskvada keçirilib. İclasa Türkiyə, Azərbaycan, Ermənistan, Rusiya və İran xarici işlər nazirlərinin müavinləri qatılıb. Gürcüstan isə 3+3 platformasının da iştirak etməmişdi.

23 oktyabr 2023-cü ildə Tehrandə 3+3 formatı çərçivəsində xarici işlər nazirlərinin ikinci iclası keçirilib.

3+3 regionda davamlı sabitliyə nail olmaq üçün mükəmməl platformadır və bunun müəllifi Azərbaycandır. Bugünədək bir neçə dəfə müzakirələr aparılsa da, daha əvvəl Gürcüstan Rusiya ilə əməkdaşlıq amilinə görə bundan imtina edirdi. İndi isə vəziyyət fərqlidir - Gürcüstan Qərb, Avropa boyunduruğundan çıxır və Rusiya ilə münasibətləri normalaşdırır. Hazırkı şəraitdə 3+3 platforması üzrə nailiyyətlər əldə etmək mümkündürmü?

Maraqlıdır ki, Gürcüstan İstanbulda keçiriləcək növbəti toplantıya da qatılma-yacaq. Bu, ölkədəki hazırkı həssas durumla bağlı ola bilər.

Mümkündür ki, Gürcüstanda bu ay keçiriləcək seçkilərdən sonra bu formatda müzakirələr başla-y bilər. Faktiki olaraq Qərblə Gürcüstan hakimiyyəti arasında uçurum yaranıb və belə olan təqdirdə artıq rəsmi Tiflisin 3+3 formatında iştirakına əngəl

aradan qalxmış sayıla bilər. Hətta güman olunur ki, yeni reallıqlar fonunda Gürcüstanın ardınca Ermənistan da "daşı etəyindən tökə bilər".

Professor Qabil Hüseynlinin "Yeni Müsavat"a bildirdiyinə görə, "Altılıq platforması" bölgədə dayanıqlı sülh və təhlükəsizliyin təminatı üçün ən ideal layihədir. Onun fikrincə, Rusiya ilə Gürcüstan arasındakı düşmənçilik buna əngəl olurdusa, indi Moskva-Tiflis münasibətləri normalaşdırılmalıdır. Hazırkı şəraitdə 3+3 platforması üzrə nailiyyətlər əldə etmək mümkündürmü?

mühüm təsirə malikdirlər. Amma Ermənistanın kənar oyunçuları regiona cəlb etməsi, İranın isə Zəngəzur dəhlizinə qarşı çıxması mürəkkəb problemlərə səbəb olur. Hər iki tərəfə Rusiyanın təzyiqlərinin artırılması vacibdir. Əks halda, Fransa-İran-Ermənistan üçbucağı burada həm dəhliz, həm digər strateji oyunlarda ssenarilər işə salır".

Q.Hüseynli, bununla belə, sabah İstanbulda keçiriləcək toplantı yüksək qiymətləndirir. Onun sözlərinə görə, erməni nazirin iştirakı xüsusən Türkiyə-Ermənistan normalaşma prosesində əhəmiyyət kəsb edir: "İrəvan Ankara ilə yaxınlaşmanı sürətləndirir. Ermənistan ilkin şərt olmadan quru sərhədlərin açılmasını istəyir. Amma Azərbaycanla sülh sənədi imzalanmadan qardaş ölkə bu addımı atmayacaq. Hazırda bu zirvənin keçirilməsi regional əməkdaşlığın sürətləndirilməsi istiqamətində növbəti addımdır. Yeni belə görüşlər çox olmalıdır və tez-tez keçirilməlidir. Eyni zamanda bu görüşlərin intensivliyi nəqliyyat kommunikasiyalarının blokadadan çıxarılması üçün danışıqlar prosesini sürətləndirə bilər. Bu mövzuda Tehran və İrəvan razılığa gəlməlidir. Paşinyan gah deyir ki, yola nəzarətin monitorinqi Rusiyaya verilə bilər, gah Badalyan bildirir ki, 10 noyabr bəndində yola kontrol anlaşması olmayıb. Bu dünyən açılmalıdır və sözügedən format da faydalı ola bilər. Hər halda, tərəflər görüşlərdən yayınmırlar, bunun özü müsbət faktır".

✎ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

Gələn ilin dövlət büdcəsi Milli Məclisə göndərildi

Oktyabrın 15-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev "Azərbaycan Respublikasının 2025-ci il dövlət büdcəsi haqqında" qanun layihəsini Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisin müzakirəsinə təqdim edib.

Musavat.com Maliyyə Nazirliyinə istinadən xəbər verir ki, qanun layihəsinə əsasən, 2025-ci il dövlət büdcəsinin gəlirləri 38 milyard 316 milyon manat, xərcləri 41 milyard 367 milyon 600 min manat (o cümlədən mərkəzləşdirilmiş gəlirləri 37 milyard 520 milyon 952,0 min manat, yerli gəlirləri 795 milyon 48,0 min manat, mərkəzləşdirilmiş xərcləri 40 milyard 567 milyon 265,0 min manat, yerli xərcləri 800 milyon 335,0 min manat) nəzərdə tutulur.

Gəlirlərin 14 milyard 481 milyon manatını Dövlət Neft Fondundan transferlər təşkil edəcək.

Qeyd edək ki, 2025-ci ilin dövlət büdcəsi neftin 75 dollarlıq orta qiyməti əsasında hesablanıb.

✎ **Musavat.com**

Azərbaycan və Serbiya arasında siyasi məsləhətləşmələrin növbəti raundu keçirilib

Oktyabrın 15-də Belqrad şəhərində Azərbaycan Respublikası və Serbiya Respublikası xarici işlər nazirlikləri arasında siyasi məsləhətləşmələrin növbəti raundu keçirilib.

XİN-dən APA-ya verilən xəbərə görə, Azərbaycan Respublikasının nümayəndə heyətinə xarici işlər nazirinin müavini Fariz Rzaev, Serbiya Respublikasının nümayəndə heyətinə Xarici İşlər Nazirliyinin dövlət katibi Damyan Yoviç rəhbərlik edib.

Görüş zamanı iki ölkə arasında strateji tərəfdaşlığın gücləndirilməsi, siyasi, iqtisadi, energetika və humanitar sahələrdə, o cümlədən beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində əməkdaşlığın hazırkı vəziyyəti və inkişaf perspektivləri, eləcə də ölkəmiz tərəfindən həyata keçirilən strateji enerji və nəqliyyat layihələri ilə bağlı müzakirələr aparılıb.

Carı ilin noyabr ayında Azərbaycanın ev sahibliyi edəcəyi BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasının (COP29) iki ölkə arasında mövcud strateji əməkdaşlığın inkişafı üçün yeni imkanlar yaradacağı bildirilib.

Azərbaycan-Serbiya parlamentlərarası əməkdaşlığın əhəmiyyəti vurğulanıb və bu xüsusda qarşılıqlı səfərlərin, ikitərəfli və çoxtərəfli müstəvidə təmasların daha da intensivləşdirilməsinin faydalı olacağı qeyd edilib.

Görüşdə postmünaqişə dövründə bölgədəki vəziyyət, Azərbaycan tərəfindən davamlı sülhün bərqərar olunması istiqamətində atılan addımlar, işğaldan azad edilmiş ərazilərimizdə mina problemi və orada həyata keçirilən bərpa-quruculuq işləri barədə qarşı tərəfə ətraflı məlumat verilib.

Siyasi məsləhətləşmələr zamanı həmçinin regional, beynəlxalq məsələlər və birgə maraq kəsb edən digər mövzular da müzakirə olunub.

Səfər zamanı F.Rzaev Serbiyanın digər rəsmi şəxsləri ilə görüşüb, eləcə də tədqiqatçılar və ekspertlərlə dəyirmi masa formatında keçirilən müzakirələrdə iştirak edib.

Mübariz İbrahimovun atası vəfat etdi

Milli Qəhrəman Mübariz İbrahimovun atası Ağakərim İbrahimov vəfat edib. O, Biləsuvar rayonunun Əliabad kəndində torpağa tapşırılıb. TƏBİB-dən bildirilib ki, oktyabrın 16-da saat 09:00 radələrində Ağakərim İbrahimov ağır vəziyyətdə Biləsuvar Rayon Mərkəzi Xəstəxanasına təcili tibbi yardım vasitəsilə hospitalizasiya olunub:

“Ona deqiqləşdirilməmiş hipotenziya, miokard infarktı, kardiogen şok diaqnozu təyin edilib. Dərhal bütün zəruri reanimasiyon tədbirlər həyata keçirilib. Göstərilən bütün tibbi yardımlara və həkimlərin çoxsaylı səylərinə baxmayaraq saat 11:35-də ölüm faktı qeydə alınıb”.

A. İbrahimov bir neçə il öncə açıq ürək əməliyyatı keçirmişdi.

Allah rəhmət eləsin.

Azərbaycanın qərbində, kiçik Qafqazda yerləşən Laçın rayonu 1 dekabr 2020-ci il tarixdə, 28 ildən sonra qaytarıldı. Rayon 18 may 1992-ci ildən etibarən Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin işğalı altında idi. Şimaldan Kəlbəcər, cənubdan Qubadlı, şərqdən Xocalı, Şuşa və Xocavənd rayonları, qərbdən isə Ermənistanla həmsərhəd olan rayon Azərbaycanın ən qədim insan məskənlərindən biri hesab olunur.

Laçının ərazisi bir vaxtlar Qarabağ xanlığı və Zəngəzur qəzasına daxil olub. 1930-cu ildə isə müstəqil inzibati rayon yaradılıb. Əvvəllər Abdallar adlandırılan, 1924-cü ildən isə şəhər statusu alan Laçın şəhəri 1930-cu ildən rayon mərkəzi olub. XX əsrdə Azərbaycanın tanınmış yazıçılarından biri olmuş Tagı Şahbazi Simurq yaxınlıqdakı dağın adını şəhərə verib.

Laçın sözü “məğrurluq” mənasındadır. 1 şəhər, 1 qəsəbə, 125 kənddən ibarət olan rayonun ümumi sahəsi 1835 kvadratkilometrdir.

2021-ci ildə Laçın rayonunda generasiya gücü 8 meqavat olan Güləbird Su Elektrik Stansiyası işə salınıb. Burada istehsal olunan elektrik enerjisi Qubadlı rayonunun Xanlıq kəndini, Laçın rayonunun cənub hissəsini və ərazidə yerləşən digər infrastruktur layihələrini

elektrik enerjisi ilə təmin edəcək. Rayonun yol-nəqliyyat infrastrukturunun yenidən qurulması da diqqət mərkəzindədir. İşğaldan azad olunmuş ərazilərdə, o cümlədən Laçında hava limanının inşası bölgənin beynəlxalq statusunu daha da artıracaq. Laçın hava limanının inşası həm də işğaldan azad edilmiş tarixi torpaqlarımızda aparılan abadlıq-quruculuq işlərinin miqyasından xəbər verir. Təməli 2021-ci ildə qoyulan Laçın Beynəlxalq Hava Limanının 2025-ci ildə istifadəyə verilməsi planlaşdırılır. Bu hava limanı strateji təyinatı ilə yanaşı, gələcəkdə regionun turizm potensialının inkişafına da imkan verəcək.

Laçın şəhərinin 2025-ci il MDB-nin mədəniyyət paytaxtı elan edilməsi qürur doğuran növbəti məqamlardan biridir. Hazırda mədəniyyət paytaxtı Səmər-

2025-də MDB-nin mədəniyyət paytaxtında nələr olacaq - gözlənti

Laçında mühüm tədbirlər keçiriləcək;
Deputat: “Azərbaycan xalqının mədəniyyətinin dərin qatlarının nümayiş etdirilməsi üçün...”

qənddir. Təklif olunan qərar layihəsinə uyğun olaraq, gələn il estafeti Azərbaycanın Laçın şəhəri qəbul edəcək.

Prezident İlham Əliyev Moskvada keçirilən MDB Dövlət Başçıları Şurasının məhdud tərkibdə iclasında çıxışında bildirib ki, Laçının MDB-nin mədəniyyət paytaxtı elan edilməsi həm Laçınlılar, həm də bütün Azərbaycan xalqı tərəfindən böyük minnətdarlıqla qarşılanıb: “MDB Humanitar Əməkdaşlıq Şurasının qərarına əsasən Azərbaycanın Şərqi Zəngəzur rayonunun Laçın şəhəri 2025-ci ildə MDB-nin mədəniyyət mərkəzi elan edilib. Laçın 30 ilə yaxın müddətdə Ermənistanın işğalı altında olmuş Azərbaycan şəhərlərindən biridir və demək olar ki, tamamilə dağıdılıb. Bu gün Laçın artıq bərpa olunub. Burada yeni həyat başlayıb, keçmiş məcburi köçkünlər qayıdıblar”.

Laçın şəhərinin 2025-ci ildə MDB-nin mədəniyyət paytaxtı elan olunmasından sonra bu gözəl bölgədə abadlıq, quruculuq işləri da-

ha da sürətləndirilir. Növbəti ildə Laçında çox mühüm tədbirlər olacaq.

Millət vəkili Hikmət Babaoğlu deyir ki, Laçının mədəniyyət paytaxtı elan olunması tarixi hadisədir: “2020-ci ilə qədər MDB-nin üzvü olan Ermənistanın işğalında olan torpağımız bu gün həm də Ermənistanın iş-tirak etdiyi tədbirdə MDB-nin mədəniyyət paytaxtı elan edildi. 2020-ci ilin 10 noyabrına qədər və ya ondan sonra ötən dövr ərzində, hətta 2023-cü ilin antiterror əməliyyatına qədər Laçın rayonunun ərazisinin bir hissəsini bəzi ölkələr dəhliz kimi görürdülər. Onlar da artıq Laçının hər qarış ərazisinin Azərbaycanın torpağı olduğunu qəbul edərək, Laçını MDB-nin mədəniyyət paytaxtı elan etdilər. Düşünürəm ki, bu, Azərbaycanın nüfuzuna, gücünə olan hörmət və etirafdır.

Laçın xalqımızın, əcdadlarımızın Şərqi Zəngəzurdakı qurduğu, yaratdığı özünəməxsus ənənələrə sahib

olan, özünəməxsus lokal mədəniyyət yaratdığı bacaran şəhərlərimizdən biridir. Azərbaycan aşiq musiqisinin formalaşmasında laçınlı Sarı aşiqin rolunu qiymətləndirməyə çalışsaq, görərik ki, şifahi xalq yaradıcılığının ən böyük nəhənglərindən biri Laçında yetişib və ölkəmizin poeziya mühitinə çox böyük töhfələr verib. Laçın Xocalı, Gədəbəy mədəniyyətinin yolunun üstündə mühüm coğrafiyalarımızdan biridir. Şərqi Zəngəzur əcdadımız olan zəngi tayfalarının məskunlaşdığı ərazi olub. Bu ərazi dağlardan düzənliklərə doğru enən mədəniyyət tariximizdə mühüm rollardan birini oynayıb. Çünki mədəniyyət, sivilizasiya hadisəsi bəzi xalqlarda müxtəlif relyef və coğrafiyalarda formalaşdığı hallarda türk mədəniyyəti dağların xüsusi qoruyucu özəllikləri və missiyası xüsusi səngər rolunu oynaması sayəsində məhz həm də dağlarda formalaşan mədəniyyətdir. Ona görə də əcdadlarımızın yaratdığı dinc və inanc sistemləri də məhz dağlarla bağlı olub.

Bu gün Laçın inanc sistemimizdən, qədim mədəniyyətimizdən gələn ənənələrin dünənə qədər yaşadığı və bu gündən sonra yaşadacağı ərazidir. Bu da Azərbaycan xalqının mədəniyyətinin dərin qatlarının nümayiş etdirilməsi üçün Laçın mühüm şəhərdir. Tərtib olunan proqram çərçivəsində çoxsaylı tədbirlər keçiriləcək. Əminəm ki, prosesə Azərbaycan və MDB-nin mədəniyyət nazirlərinin, yaxud onların müvafiq tabeli qurumlarının tərtib etdiyi mühüm mədəniyyət tədbirlərinə şəhər ev sahibliyi edəcək. Şübhəsiz ki, bu, Azərbaycan mədəniyyətinin bir bayramına çevriləcək”.

Qeyd edək ki, MDB-nin rəsmi sənədlərində vurğulanı ki, Zəngəzurun Azərbaycana tarixi, coğrafi və geosiyasi aidiyyəti var. Hətta bu bölgənin Şərq hissəsinin, yəni Şərqi Zəngəzurun Azərbaycan Ordusu tərəfindən işğaldan azad edildiyi qəbul edilir.

□ **Sahənə RƏHİMLİ,**
 “Yeni Müsavat”

COP29 ərəfəsində Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh sənədinin imzalanması ilə bağlı xəbərlər, açıqlamalar intensivləşib. Qeyd edək ki, Azərbaycan COP29-da iştirak üçün Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyana da məktub göndərüb.

Təhlilçilər bildirir ki, Paşinyan sülhlə bağlı ən azı çərçivə sazişi imzalandıqdan sonra Bakıya gələ bilər, yaxud da o sənəd elə Bakıda COP29 çərçivəsində imzalanacaq. COP29-a cəmi 20 gün qalmış Ermənistan parlamentinin spikeri bildirib ki, Ermənistan və Azərbaycan razılıq əldə etmək ərəfəsindədir. Spiker Alen Simonyan Cenevrədə, Parlamentlararası İttifaqın 149-cu Assambleyasının ümumi müzakirələrində çıxışı zamanı deyib ki, Azərbaycan və Ermənistan sülh sazişi üzrə 16 bənd üzrə tam razılığa gəlib. **Sitat:** "Azərbaycan beynəlxalq səviyyədə tanınmış 5 bənd üzrə razılaşmamızı istəyirdi, mən şadam ki, bu gün biz 16 bənd üzrə tam razılığa gəldik. Xanımlar və cənablar, yaxşılar artıq yaxşıların düşməni olmamalıdır. Sülh bərqərar etməyin vaxtı gəldi. Sülh vaxtıdır".

Göründüyü kimi, A.Simonyan özünü "mələk" libasında təqdim edərək, Azərbaycanı yaranmış fürsəti reallığa çevirməyə çağırıb. Ermənistan hakimiyyəti əvvəllər də Azərbaycana sülh müqaviləsi layihəsinin razılaşdırılmış 16 bəndindən 13-nü imzalamağı, sonra isə qalan üç bənd üzrə razılığa gəlməyi təklif edib. Rəsmi Bakı isə öz şərtlərini dəfələrlə bəyan edib. Azərbaycan tərəfi bildirib ki, Ermənistanın konstitusiyasında və digər normativ hüquqi sənədlərində Azərbaycana qarşı ərazi iddialarına tam şəkildə son qoyulmalı, yalnız ondan sonra sülh müqaviləsi imzalanmalıdır. Yeni hansısa kortəbii sənəd yox, gələcəkdə mübahisə doğurmayaacaq sənəd imzalanmalıdır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 14-də Belçika Krallığının ölkəmizdə yeni təyin olunmuş fövqəladə və səlahiyyətli səfəri Jul-yen de Freponun etimadnaməsini qəbul edərkən bir daha rəsmi Bakının prinsipial mövqeyini bəyan edib. Prezident qeyd edib ki, hazırkı şəraitdə daha çox diqqət ikitərəfli müstəviyə cəmlənib. Dövlətimizin başçısı vurğulayıb ki, sülh müqaviləsinin bütün bəndləri eyni dəyərə malikdir, birini digərindən ayırmaq olmaz. Prezident İlham Əliyev bu baxımdan Ermənistan hökumətinin "bu vaxtadək nə barədə razılaşdırılıbsa, ona imza atılsın, razılaşdırılmamış müddəalar növbəti mərhələlərə saxlanılsın" qəribə təklifini tamamilə reallıqdan kənar hesab etdiyi-

COP29-dək sülh sənədi imzalana bilərmi - mühüm gedışat

Ermənistan rəhbərliyinin "nala-mıxa vurma siyasəti" davam edir; Alen Simonyanın Cenevrədəki sülh bəyanatına İrevandan təkzib gəldi; Ağ Ev sözcüsündən maraqlı açıqlama

ni bildirib və bu cür yanaşma presedentinin ona məlum olmadığını vurğulayıb. Dövlətimizin başçısı qeyd edib ki, torpaqlarımızın işğalı dövründə dınaqarası "Madrid prosesi prinsipləri" mövcud idi və bunun qarşılıqlı razılaşdırılmış əsas müddəalarından biri də o idi ki, bütün məsələlər razılaşdırılmadan heç nə razılaşdırıla bilməz. Bu, o zamankı ATƏT-in Minsk Qrupu həmsədrlərinin, Ermənistanın və Azərbaycanın mövqeyi idi və biz bu mövqedə qalırıq. Əfsuslar olsun ki, keçmiş Minsk Qrupunun bəzi üzvləri bununla bağlı öz mövqelərini dəyişdirdilər və Ermənistanın indiki qeyri-real təklifini dəstəkləyirlər. Prezident İlham Əliyev bildirib ki, bir çox hallarda Ermənistan tərəfi bu təklifləri irəli sürməklə guya sülh istəyində olduklarını nümayiş etdirirlər. Lakin onlar əvvəlcədən bilirlər ki, bu təkliflər qəbul oluna bilməz.

Bütün bunlardan sonra erməni spikerin sülh müqaviləsi "anonsu" verməsi nonsensdir və sadəcə ictimai rəyi aldatmağa hesablanıb. A.Simonyan nədənsə unudub ki, onun Cenevrədə Azərbaycan parlamentinin sədri ilə görüşü belə, baş tutmayıb. Deməli, problemlər var ki, görüş alınmayıb. Bundan sonra hansı üzvlə və əsasla demək olardı ki, tərəflər sülh müqaviləsinə imzalamağa hazırdır?

Digər tərəfdən, Alen Simonyanın az qala "sülh müqaviləsinə imzalamış" iddiasını irəli sürdüyü bir vaxtda onun yalanını Ermənistan Xarici İşlər Nazirliyinin mətbuat katibi Ani Badalyan ifşa edib. "Azatutyun"un sorğusuna cavabında Badalyan bildi-

rini müzakirə ediblər. Qazaxıstan və Ermənistan dövlət başçıları regional və beynəlxalq gündəliyin aktual məsələlərinə də toxunublar. Əslində Qazaxıstan prezidenti ilk dəfə eyni təklifi Azərbaycan Prezidenti ilə telefon danışığında, sentyabrın 9-da

ləsinin bağlanmasına Ermənistanın tam hazır olmasını, yalnız bir neçə bənd istisna olmaqla, digər bütün bəndlərin razılaşdırıldığını deməsinin və COP29 tədbirinə qədər müqaviləni imzalamağı təklif etməsinin arxasında məkrli bir siyasət durur. Ermənistan rəhbərliyinin bütün iştirak etdiyi platformalardakı çıxışlarının əsasını da məhz bu mövzu tutur. Onlar bununla Ermənistanın "sülhpərvər", qonşularla münasibətləri normalaşdırmağa "hazır olan" bir dövlət olduğunu nümayiş etdirməkdədirlər. Əslində isə sülh müqaviləsi üçün prinsipial olan ən ciddi məsələlər hələ həllini tapma-

mümkün hesab edilə bilər. Amma o sənəddə də bütün müddəalar tam aydın olmalıdır ki, Ermənistan sonradan manipulyasiya edə bilməsin, necə ki, bunu üçtərəfli bəyanatın müddəaları ilə bağlı etməkdədir. Belə sənədin imzalanmasının müsbət tərəfi o ola bilər ki, Ermənistanın "sülhpərvər" ritorikası və Azərbaycanı sülh razılaşmasına gəlməməkdə ittiham etməsi müvəqqəti də olsa dayana bilər. Münasibətlərdə hər hansı müsbət dəyişikliklər baş verə bilər".

Siyasi ekspert hesab edir ki, bu zaman sərhədlərin delimitasiya və demarkasiya prosesinin intensivləşməsi və Zəngəzur nəq-

liyyat dəhlizi ilə bağlı hansısa müsbət irəliləyişin əldə olunması da mümkündür: "Mənfəət isə budur ki, sonra Ermənistan əsas sülh müqaviləsinin imzalanmasından yayınacaq. Hesab edəcəm ki, imzalanan sənəd kifayətdir və beləliklə, Ermənistan Azərbaycana qarşı ərazi iddiasını konstitusiyaya sənədi səviyyəsində saxlayacaq. Sülh müqaviləsinin və ya çərçivə sənədinin imzalanması üçün ən yaxşı yer Azərbaycandır. Amma bu alınmadıqda, Qazaxıstan da münasib platforma sayıla bilər. Bu halda nə Rusiya, nə də Qərb çox da qıcıqlanmayacaq". **S.Məmmədov zəruri qeydlərini də bölüşdü:** "Ermənistanın saxta sülh ritorikasının davam etdiyi vaxtda, COP29 tədbiri ərəfəsində Azərbaycana qarşı həyata keçirilən total basqının arxasında duran qüvvələrin əksəriyyətinin bu ölkəni dəstəkləyən və ya erməni lobbisinə bağlı olan qüvvələr olmasını da nəzərə almalıyıq. Bu amil Ermənistanın nə qədər "səmi" olmasının əsas göstəricisidir".

Ermənistanın yarımçıq sülh müqaviləsinə məhz COP29-da imzalamaq niyyətində olması mövzusunə okeanın o tayından da reaksiya gəlib. **ABŞ Dövlət Departamentinin sözcüsü Metyu Miller** son brifinqdə bildirib ki, Birləşmiş Ştatlar heç vaxt Ermənistan-Azərbaycan sülh müqaviləsinə COP29 sammiti ilə əlaqələndirməyib. Musavat.com bu barədə xarici mediaya istinadən bildirir. "Biz bir neçə ay əvvəl Ermənistan və Azərbaycan arasında sülh müqaviləsi görmək istəyirdik və sülh sazişinin imzalanmasına təkan verdik, nəticədə onun sərhədi keçəcəyinə ümid etdik. Lakin bu, ABŞ-dan deyil, hər iki tərəfdən asılıdır", - Miller deyib.

□ **E.PAŞAYEV, "Yeni Müsavat"**

STM-in icraçı direktoru: "Bir dövlətin digər dövlətə qarşı ərazi iddiası varsa və bunu öz ali qanununda əks etdirərsə, o zaman bu dövlətlər arasında imzalanacaq sənədin adı sülh müqaviləsi olmamalıdır"

rib ki, İrevan hələ avqustda sülh müqaviləsi layihəsi ilə bağlı Azərbaycandan təqdim olunan təklifə cavab almayıb. Bu, faktiki olaraq Simonyanın "çayır keçməmiş" "hop" deməsinə İrevandan cavabdır.

Bu arada Qazaxıstan prezidenti Kasım-Jomart Tokayev Qazaxıstan tərəfinin Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh müqaviləsinin bağlanması ilə bağlı danışıqlar üçün Almatı platformasını təmin etməyə hazır olduğunu təsdiqləyib. APA xəbər verir ki, Qazaxıstan lideri bu barədə danışıqlar zamanı Ermənistan prezidenti Vaaqın Xaçaturyana deyib. Prezidentlər ticari-iqtisadi, nəqliyyat-logistika, aqrar, maliyyə, mədəni-humanitar sahələrdə, eləcə də rəqəmsallaşma sahəsində qarşılıqlı fəaliyyətin gücləndirilməsi perspektivlə-

sələndirmişdi. Dövlətimizin başçısı təşəbbüsə normal münasibətini ifadə etmişdi. Lakin Ermənistanın davranışları, onun asılı olduğu ölkələrdən aldığı təlimatlar təşəbbüslərin nəticə verəcəyinə də inamı azaldır. Gedışat onu deməyə imkan verirmi COP29-dək sülhə dair sənəd imzalanarsın? Və bu imzalanma, anlaşma Qazaxıstanda baş tuta bilərmi?

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin icraçı direktoru Sahib Məmmədov mövzumuzla bağlı "Yeni Müsavat"a maraqlı fikirlərini açıqladı və rəsmi İrevanın məkrli mövqeyini ifşa etdi: "Ermənistan rəsmi şəxslərinin, o cümlədən baş nazir Paşinyanın, xarici işlər naziri Mirzoyanın və digər vəzifəli şəxslərin son vaxtlarda sülh müqavi-

ki, **Azərbaycan beynəlxalq hüququn prinsiplərinə əsaslanan təkliflər irəli sürür:** "Azərbaycanın təklifləri içərisində Ermənistanın suveren hüquqlarına və ərazi bütövlüyünə xələf gətirə biləcək hər hansı müddəa yoxdur. İki dövlət arasında münasibətlərin, o cümlədən diplomatik, iqtisadi, mədəni əlaqələrin qurulması üçün hər iki dövlətin qarşılıqlı olaraq bir-birinə qarşı ərazi iddiasının olmaması öz əksini tapmalıdır. Belə bir müddəa sülh müqaviləsi sənədində əks olunsaydı, bu sənəd Ermənistan üçün o vaxta qədər legitim sənəd olmayacaq ki, konstitusiyada olan məlum müddəalar çıxarılmasın. Hər halda, sülh proseslərinin davam etdirilməsi üçün hər hansı çərçivə sənədinin imzalanması da indiki halda

Zəngəzur dəhlizi həm də qərbi azərbaycanlıların qayıdış yolu olacaq

Səbiq nazir: "Məsələnin həlli zamanı çatanda bunu istəyib-istəməyəcəyini Ermənistandan heç kim soruşmayacaq"

Zəngəzur dəhlizinin açılması gec-tez baş verəcək. Bu günədək bu prosesin reallaşması üçün Azərbaycan üzərinə düşən bütün işləri görüb. Ermənistan isə xarici təsirlərlə dirəniş göstərüb. Zəngəzur məsələsinə MDB-nin təşkilat olaraq pozitiv münasibəti açıq ifadə olunub, Rusiya bu dəhlizin açılması üçün çalışır. Ermənistandan da qismən yumşalma mövqeyi sezilir. Baş nazir Nikol Paşinyan ötən həftə dəhlizi Rusiya Federal Təhlükəsizlik Xidmətinin monitoring etməsinin mümkün olduğunu bildirdi.

Zəngəzur dəhlizi təkcə nəqliyyat yolu deyil, bu, həm də siyasi, strateji, eyni zamanda tarixi, mənəvi əhəmiyyətə malikdir.

Hazırda müzakirə mövzularından biri də Qərbi Azərbaycandan deportasiya edilmiş soydaşlarımızın doğma yurdlarına qayıdışı məsələsidir. Bu baxımdan Zəngəzur dəhlizi həm də Qərbi Azərbaycana qayıdış haqqına sahiblənmək üçün keçiddir, yoldur. Bu kontekstdə biz ciddi tarixi-siyasi bir yolun başlanğıcındayıq. Prosesin sürətlənməsi üçün nələr edilməlidir?

Səbiq maliyyə naziri, professor Fikrət Yusifov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Zəngəzur dəhlizi Ermənistanın məsələsi deyil. Bu məsələ Ermənistanın boyundan yüz dəfə böyük çəkiyə malik olan bir məsələdir. Bir qədər də dərinləndirək baxsaq, bu heç Azərbaycanın da məsələsi deyil. Bu məsələ Qərblə Şərqlin ən böyük güclərinin yüz milyardlarla dollar marağını özündə daşıyan bir məsələdir və elə bu səbəbdən də o həll olunacaq: "Dünyada gedən bəzi siyasi proseslər fonunda Zəngəzur dəhlizi məsələsi, sadəcə olaraq, indi gündəmin bir sayılı məsələsi deyil, lakin o, böyük güclər üçün çox önəmlidir və bu səbəbdən öz həllini tapacaqdır. İnandırıram ki, məsələnin həlli zamanı çatanda Ermənistanın bunu istəyib-istəməyəcəyini ondan heç kim soruşmayacaq.

Təbi ki, Zəngəzur dəhlizi ilə məsələnin bu şəkildə qoyuluşu Azərbaycan olaraq bizi məmnun edir. Naxçıvanla yolun açılması, onun blokadadan çıxması demək olacaq, Qərblə Şərqi birləşdirən ən qısa quru yolun Azərbaycan üzərindən keçməsi isə ölkəmizə həm siyasi və həm də iqtisadi dividendlər gətirəcək.

Qərbi Azərbaycana isə bütün hallarda qayıdışımız baş tutacaq. Çünki o torpaqlar bizim əzəli yurduumuzdur. İnsan harada yaşamasından asılı olmayaraq gec-tez öz yurduna qayıdır. Biz də Qarabağa qayıtdığımız kimi Qərbi Azərbaycana da qayıdacağıq. Zəngəzur yolunun açılması Qərbi Azərbaycana qayıdışımızı asanlaşdıracaq və tezləşdirəcək. Bizi Qərbi Azərbaycana Zəngəzur yolu aparacaq. Azərbaycan dövlət və xalqı Qərbi Azərbaycana qayıdış üçün həm siyasi-diplomatik, həm iqtisadi-sosial, təbliğat sahələrində fəaliyyətini daha da gücləndirməlidir.

Azərbaycan Ermənistanla sülh müqaviləsinin imzalanmasını istəyir və buna çalışır. Sülh müqaviləsinin imzalanması azərbaycanlıların ata-baba yurdları olan Qərbi Azərbaycana qayıdışına da imkanlar açacaq. Deməli, biz həm də sülh müqaviləsinin imzalanması üçün Ermənistanla təsirlərimizi artırmalıyıq".

■ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

Mədəni-tarixi irsimiz olan Qərbi Azərbaycan torpaqları əzəli və əbədi dədə-baba yurduudur. Mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, hər bir azərbaycanlının şüurunda Qərbi Azərbaycan torpaqlarının xatirəsi qorunub saxlanılır.

Qərbi Azərbaycana, tarixi torpaqlarımıza - Zəngəzur və İrəvana qayıdışla bağlı planlarımız var və işlər görülür. Bu istiqamətdə görülən işlərin bir parçası olaraq, Bakıda böyük küçə və ya prospektlərdən birinə "İrəvan" adının verilməsi təklif olunur.

Məsələ ilə bağlı Modern.az-a danışan deputat, Qərbi Azərbaycan İcmasının üzvü Musa Quliyev bildirib ki, Bakıda böyük küçə və ya prospektlərdən birinə İrəvan adının verilməsi tamamilə mümkündür. O, bunun vacibliyini də diqqətə çatdırıb.

Digər fikirlər nədir? Bunun edilməsi bizə nə qazandıra bilər?

Səbiq maliyyə naziri, siyasi və iqtisadi məsələlər üzrə şərhçi Fikrət Yusifov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, tarixi yaddaşımızın qorunub saxlanması istiqamətində daha çox işlər görməliyik: "Bu gün hər bir Azərbaycan türkü son yüzilliklər ərzində məruz qaldığımız ədalətsizliyin aradan qaldırılmasını istəyir. Tarixi ədalətin bərpa olunması və insanlarımızın ata-baba yurdlarına qayıtması hədəfimizdir. Lakin biz bu yolda ardıcıl şəkildə çalışmalıyıq, bu istiqamətdə uzağa hesablanmış xüsusi strategiya formalaşdırmalıyıq. Hər hansı bir deputatın təklifi ilə Bakıda hansısa küçəyə İrəvan adının verilməsi məsələnin həlli ola bilməz. Qoy o deputat Qərbi Azərbaycanla bağlı milli yaddaşımızın formalaşmasında xüsusi rol oynaya biləcək bir konsepsiya hazırlayıb ortaya qoysun. Yoxsa "mən də varam"ı təsdiq etmək üçün hərdən ortaya bir atmaca atmaq lazım deyil.

Dünyada indi baş verən hadisələr fonunda zamanı ilə yağmalanmış torpaqlarımızda tarixi ədalətin bərpa oluna biləcəyi şansları böyüyür. Ancaq bunun hansı zaman kəsiyində baş verəcəyinə heç kim təminat verə bilməz. İndi əsas vəzifəmiz bu istiqamətdə gərəyimiz işlərin ağıllı və uzaqgörən bir strategiyasını işləyib ortaya qoymaq olmalıdır. Onda mübarizəmiz də sistemli və təbii ki, səmərəli olacaq. Zamanı çatanda isə bir xalq olaraq hamılıqla torpaqlarımıza sahib çıxacağıq..."

AMİP liderinin köməkçisi, politoloq Əli Orucov Çar Rusiyasının və sovetlərin azərbaycanlılarla bağlı siyasətlərinin puc olduğunu söylədi: "Tarixlər boyu bizə öz tarixi dədə-baba yurdlarımızı, nə-

Bakıda İrəvan küçəsi olsunmu - rəylər

"Paytaxtda Moskva, Tiflis prospektləri var, İrəvan adlı küçə, yaxud prospektin olması da yerinə düşərdi"

sillərimizdən miras qalan torpaqlarımızı, adət-ənənələrimizi və milli kimliyimizi unutmuracağa çalışıblar. Assimilyasiya etmək, yox olmağımız üçün hər bir vasitəyə el atılıb. Bunu rus imperiyası da, sovet imperiyası da, onun el altıları da eyni həvə, eyni metodlarla, oxşar üsullarla həyata keçirib. Ancaq millətimizin inadkarlığı, soykürünə bağlılığı, əzmkarlığı və verdiyi yüz minlərlə qurban bizi istəməyənlərin, bizə xor baxanların, düşmənlərimizin bu məkrli oyunlarını və planlarını pozdu və pozur. Azərbaycan xalqının qüdrəti də məhz bundadır! Ötən əsrin 80-ci illərinin sonlarında xalqımız üçün növbəti faciələrə start verildi. Dağılmaqda olan sovet imperiyası millətimizə son pisiyini etdi. Ermənilərə imkan və dəstək verildi. Nəticədə Ermənistan deyilən Qərbi Azərbaycandan 300 mindən çox soydaşımız amansız şəkildə öz doğma vətəninə, yurd-yuvalarından silahla, zorakılıqla kütləvi qətlərdə deportasiya edildi. Keçmiş Dağlıq Qarabağda və ətrafında yaşayan 1 milyondan çox azərbaycanlı məcburi köçkün edildi. Azərbaycanın 20 faiz torpaqları erməni-rus işğalına məruz qaldı və bu işğal faktoru 30 ilə yaxın çəkdi. Hələ həyata keçirilən deportasiya, qaçqınlıq, məcburi köçkünlük və işğal zamanı itirilən milyardlarla vəsait, əmlak və s. demirəm. Ancaq bütün bunlara baxmayaraq, xalqımız yenidən öz torpaqlarına qayıtmaq ümidlərini itimədi, tarixi yurdlarını unutmadı. Unutdurulmağa imkan vermədi. Necə ki, Qarabağı və işğalda olan torpaqları görməyən igid oğlanlarımız o torpaqlar uğrunda can-

larından keçdilər və tarix yazdılar, həmin torpaqlara böyük coşqu ilə qayıtdılar, eləcə də Qərbi Azərbaycanı görməyənlər həmin torpaqlara eyni ruh yüksəkliyi ilə qayıdacaqlarına inanıram.

Son illərdə dövlətin qərbi azərbaycanlılarla bağlı gördüyü işlər, Prezident İlham Əliyevin sistemli və məqsədyönlü yürütdüyü siyasət və göstərdiyi diqqət qərbi azərbaycanlıların böyük qayıdış ümidlərini daha da artırıb. İşğal altındakı torpaqların işğaldan azad olunması və məcburi köçkünlərin yenidən məskunlaşdırılması bir zamanlar yuxu kimi gələn arzuların gerçəkləşdirilməsi hissini qərbi azərbaycanlılarda da aydın görmək mümkündür. Bu yaxınlarda çağdaş aşiq sənətinin korifeyi olan Aşıq Ələsgərə ucaldılan abidə də məhz dövlətin və dövlət başçısının Qərbi Azərbaycan məsələsinə hərtərəfli və köklü yanaşması idi. Bildiyim qədər Qərbi Azərbaycan İcması qayıdış konsepsiyasının həyata keçirilməsi ilə bağlı çoxşaxəli fəaliyyət göstərməkdə və üzərinə düşən vəzifələri uğurla həyata keçirməkdədir. Mən bir qərbi azərbaycanlı siyasət adamı kimi icmanın sədri, millət vəkili Əziz Ələkbərlinin bu istiqamətdə fəaliyyətini müsbət qiymətləndirirəm".

Ə.Orucov deputatın təklifini tam şəkildə dəstəkləyir: "İrəvanın adının Bakıda hansısa küçəyə və yaxud prospektə verilməsi də yaxşı ideyadır. Niyə də olmasın. İrəvan tarixi Azərbaycan şəhəridir. İrəvan xanlıqlarımızdan biri olub və işğalçılara qarşı da rəşadətli mübarizə aparıb.

Bakıda Moskva, Tiflis prospektləri var, İrəvan adlı küçə yaxud prospektin olması da yerinə düşərdi. Yeri gəlmişkən, əslən Qərbi Azərbaycanın Böyük Qarakilsə bölgəsindən olan Səyyad Rəfiyev adlı tarix müəllimi min bir zəhmət hesabına Bakı şəhər 99 sayılı orta məktəbində yaratdığı zəngin tarixi eksponatları olan Heydər Əliyev adına Qərbi Azərbaycandan Deportasiya olunmuşların muzeyinin dövlət tərəfindən diqqətə alınması və bu muzeyin genişləndirilməsi çox faydalı olardı. Mən həmin muzeydə olmuşam və orda saxlanılan eksponatların böyük əksəriyyətini son deportasiya zamanı Səyyad müəllim Qərbi Azərbaycanda mövcud olmuş Arçut diyarşunaslıq muzeyindən gətirib. Bu əyani təbliğat-təşviqat imkanı demək olardı. Digər bir vacib məsələni də unutmaq lazımdır, Azərbaycanlıların soyqırımını. Doğrudur, 26 fevral Xocalı soyqırımı və 31 mart azərbaycanlıların soyqırımı kimi qeyd olunsun da, soyqırım muzeyi, yaxud monemental xatirə kompleksi yaradılması və rəsmi protokola salınması işində ləngilmələr qalır. Bütün bunların həyata keçirilməsi həm ermənilərin əsil simalarının ifşası baxımından, həm də kimliyimizin tanınması baxımından effektiv olardı. Lakin qərbi azərbaycanlıların öz doğma yurd-yuvalarına qaytarılması bir sayılı vəzifəmizdir və heç şübhə etmirəm ki, İlham Əliyevin məqsədyönlü siyasəti bu xəyalı da qısa vaxtda reallığa çevirəcək".

■ **Cavansir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

Vətən müharibəsinin 21-ci günü - 2020-ci il oktyabrın 17-si hərbi tariximizə Füzuli şəhərinin və ətraf kəndlərin erməni işğalından azad edildiyi gün kimi yazıldı. Dövlətimizin başçısının 2023-cü il iyulun 31-də imzaladığı sərəncama əsasən Füzuli şəhərinin işğaldan azad edildiyi 17 oktyabr tarixi Füzuli şəhəri günü kimi qeyd olunur.

Füzuli şəhəri və rayonun böyük bir hissəsi 1993-cü il avqustun 23-də erməni silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olunmuşdu. Sonra Prezident Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə aparılmış hərbi əməliyyatlar nəticəsində Azərbaycan Silahlı Qüvvələri rayonun 22 yaşayış məntəqəsini işğaldan azad etdi.

2020-ci ildə 44 günlük Vətən müharibəsində isə Füzuli şəhəri də daxil olmaqla, rayonun 62 yaşayış məntəqəsi işğaldan azad edildi. Füzuli uğrunda gedən döyüşlər İkinci Qarabağ müharibəsinin cənub-şərq cəbhəsində ən mühüm döyüşlərdən biri idi. Uğurlu Füzuli əməliyyatı ilə, həmçinin Cəbrayıl və Xocavənd rayonunun da bir sıra yaşayış məntəqələri ordumuz tərəfindən azad edildi.

Füzuli şəhərinin azad olunmasının əməliyyat planı özünəməxsusluğu ilə diqqət çəkir. Belə ki, ordumuz düşmənin gözləmədiyi yerdən, tam fərqli istiqamətdən şəhərə daxil oldu. Bu qarşısalınmaz hücum nəticəsində düşmənin yalnız bir yolu qalırdı - qaçmaq. Bu, belə də oldu. Füzuli əməliyyatı nəinki Azərbaycanın, həm də dünyanın hərbi tarixində əlamətdar bir yenilikdir ki, bu gün də bir çox ölkənin hərbi məktəblərində maraqla öyrənilir.

27 ildən sonra Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə rəşadətli ordumuz Vətən müharibəsində yeni tarix yazdı. 44 günlük Zəfər yürüşündə hər gün qələbə xəbərləri gəlirdi. Prezident İlham Əliyev bu xoş xəbərlərdən birini də 2020-ci il oktyabrın 17-də xalqa çatdırdı: **“Şanlı Azərbaycan Ordusu öz xilaskarlıq missiyasını uğurla davam etdirir... Bu gün Füzuli rayonunun bir sıra yaşayış məntəqələri işğalçılardan azad edilib - Qoçəhmədli kəndi, Çimən kəndi, Cuvarlı kəndi, Pirəhmədli kəndi, Musabəyli kəndi, İşıqlı kəndi, Dədəli kəndi və Füzuli şəhəri. Füzuli şəhəri işğalçılardan azad edilib, Füzuli bizimdir, Qarabağ Azərbaycandır!”**

Hələ Birinci Qarabağ müharibəsi zamanı işğala məruz qalan Füzuli 27 il ərzində ermənilər tərəfindən darmadağın edilərək xarabalığa çevrilmişdi. Burada daş-daş üstə belə qalmamışdı. Sanki bu yerlərdən vəhşi qəbilə keçib, hər şeyi viran qoymuşdu. Düşmənin bu ərazilərdə hərbi birləşmələrini gücləndirməklə, istehkam və maneələr yaratmış, özünə müdafiə xətti qurmuşdu. Çünki bilirdi ki, bu torpaqlar onun deyil. Gec-tez Azərbaycan əsgəri öz torpağını azad edəcək və o, bu günü qorxu içində gözləyirdi. Nəhayət, gözlənilən gün gəlib çatdı.

Bu gün Füzuli şəhər günüdür - sakinlər bayramı öz evlərində qarşılayır

Dörd il öncə xarabalığı xatırladan azad edilmiş rayonumuzda hazırda qaynar həyat var

27 sentyabrda başlanan Vətən müharibəsinin ilk günündə Füzuli istiqamətində Horadiz, Qərvənd, Qaraxanbəyli kəndlərinin, Cəbrayıl və Böyükmərcanlı, Nüzgar kəndlərinin, Kəlbəcərdə Murvodağ zirvəsinin azad edilməsi düşmənin cəbhəsinin yarılması ilə nəticələndi. Ağır itkilər verən Ermənistan Silahlı Qüvvələri geriye çəkilməyə başladılar. Düşmənin keçilməz “Ohanyan səddi” adlandırdığı istehkam xətti qəhrəman Azərbaycan əsgərinin şücaəti sayəsində bir neçə saat ərzində yarıldı. Hərbi əməliyyatlar kompleks şəkildə və planlı olaraq aparılırdı. Kənd Horadiz istiqamətindən yüksəkliklərə irəliləyən kəşfiyyat qrupları, artilleriya bölmələrinə ötürülən dəqiq koordinatlar və nəticədə düşmənin məhv edilməsi bizi qələbəyə yaxınlaşdırırdı.

Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin ən çox möhkəmləndiyi Füzuli şəhərini azad etmək məqsədilə ərazini mühasirəyə almaq və düşməni yerində məhv etmək üçün xüsusi plan hazırlandı. Strateji yüksəkliklər, düşmənin möhkəmləndiyi ərazilər qəhrəman oğullarımızın şücaəti sayəsində azad olundu. Davam edən uğurlu hərbi əməliyyatlar və Azərbaycan Ordusunun Zəfər yürüşü nəticəsində oktyabrın 14-də isə əlverişli yüksəkliklər və mövqelər - Füzuli rayonunun Qarakollu, Xatınbulaq, Qaradağlı kəndləri, Xocavəndin Bulutan, Məlikcanlı, Qırımqızıqaya, Dağdöşü və Tağasər kəndləri azad olundu. Növbəti gün aparılan hərbi əməliyyatlar zamanı Xocavəndin Edişə, Düdükçü, Edilli, Çıraquz kəndləri, Füzulinin Arış, Cəbrayılın isə Doşulu kəndləri düşməndən təmizləndi.

Növbəti gün Cəbrayıl şəhəri, Şükürbəyli, Çerəkən, Daşkəsən, Horovlu, Mahmudlu, Cəfərabad, Yuxarı Maralyan, Dəjəl, Karxulu, oktyabrın 5-də isə Şıxalağalı, Sarıcallı və Mərzə kəndləri azadlığa qovuşdu. Artıq erməni hərbiçilərinin Füzulidəki təminat yollarını sıradan çıxarmağın vaxtı çatmışdı. Oktyabrın 9-da Azərbaycan Ordusunun yüksək dəqiqliklə apardığı hərbi əməliyyatlar nəticəsində Xocavənd rayonunun Hadrut qəsəbəsi və Sor kəndi, Füzulinin Yuxarı Güzlək, Gorazılı, Cəbrayılın Qaracallı, Əfəndilər və Süleymanlı kəndlərinin azad edilməsi düşmənin arxasına keçməyə əlverişli şərait yaratdı. Düşmənin təlaşla arxadan dəstək gözləyirdi. Oktyabrın 14-də isə əlverişli yüksəkliklər və mövqelər - Füzuli rayonunun Qarakollu, Xatınbulaq, Qaradağlı kəndləri, Xocavəndin Bulutan, Məlikcanlı, Qırımqızıqaya, Dağdöşü və Tağasər kəndləri azad olundu. Növbəti gün aparılan hərbi əməliyyatlar zamanı Xocavəndin Edişə, Düdükçü, Edilli, Çıraquz kəndləri, Füzulinin Arış, Cəbrayılın isə Doşulu kəndləri düşməndən təmizləndi.

Füzuli əməliyyatına bir gün qalırdı. Hələ azad olunması bir neçə yüksəklik vardı. Xocavəndin Xırmancıq, Ağbulaq, Axullu kəndləri də Azərbaycan Ordusunun nəzarətinə keçdi və beləliklə, Füzuli şəhəri mühasirəyə alındı. Nəhayət, oktyabrın 16-dan 17-nə keçən gecə şəhərin azad olunması əməliyyatını yerinə yetirmək vaxtı çatmışdı. Əsgərlərimiz qarşı-

ya qoyulan əməliyyat planının sonuncusunu da uğurla yekunlaşdırdılar - Füzuli şəhəri, Qoçəhmədli, Cuvarlı, Pirəhmədli, Musabəyli, Çimən, İşıqlı və Dədəli ətraf kəndləri azadlığa qovuşdu. Uğurlu əməliyyat nəticəsində düşmənin məhv edildi, yüzlərlə hərbi texnika, silah-sursat qənimət kimi götürüldü. Beləliklə, Müzəffər Ali Baş Komandanın rəhbərliyi ilə Azərbaycan Ordusunun qazandığı Füzuli Zəfəri hərbi tariximizə qızıl hərflərlə yazıldı. Prezident İlham Əliyevin 2020-ci il noyabrın 17-də Füzuli şəhərində şanlı Azərbaycan bayrağını qaldırması isə hər birimizi qürurlandırdı.

Füzuli şəhərinin azad olunmasının əhəmiyyəti, eyni zamanda bu şəhərin strateji yerləşməsi ilə bağlıdır. Füzuli nəzarətimizə keçəndən sonra artıq Şuşa istiqamətinə getmək üçün daha geniş imkanlar açıldı. Ermənistan tərəfi burada çox güclü istehkamlar qurmuşdu, bir neçə xətt istehkamdan ibarət müdafiə xətti qurulmuşdu. 30 il ərzində düşmənin burada möhkəmləndiyi və bu istehkamları yarmaq, keçmək xalqımızın bir daha böyük qəhrəmanlığını, fədakarlığını göstərmişdir. Təbii ki, bunu gören düşmənin gözü qorxdu. Gördülər ki, bizim gər-zabitlərimiz doğma torpaqları azad etmək üçün ölməyə hazırdırlar. Bu istehkamları canı-qanı bahasına keçmiş qəhrəman əsgər-zabitlərimiz düşməni Azərbaycan xalqının böyüklüyünü bir daha göstərdi. Təsədüfi deyil ki, Füzuli azad olu-

nandan sonra Ermənistan ordusunda fərarilik halları daha geniş vüsət aldı. Düşmənin gördüyü ki, bizim qabağımızda durma bilməyəcək, düşmənin gördüyü ki, artıq bizim önümüz açıldı, digər şəhər və rayonlarımızın azad edilməsi məsələsi qaçılmazdır.

Bu müqəddəs amal uğrunda canlarını fəda edənlər şəhidlərimiz, qazilərimiz oldu. Məhz onların sayəsində bu gün Qarabağımız azaddır, yəni qurulur.

Füzuli rayonunun azad olunmasında iştirak etmiş əsgər və zabitlərimizin igidliyi dövlətimiz tərəfindən yüksək qiymətləndirilib. Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin sərəncamları ilə Füzuli rayonunun işğaldan azad edilməsi uğrunda aparılmış döyüş əməliyyatlarında iştirak edərək igidlik və şücaət nümayiş etdirmiş Silahlı Qüvvələrimizin 25 min 301 hərbi qulluqçusu “Füzulinin azad olunmasına görə” medalı ilə təltif olunub.

Vətən müharibəsi başa çatandan sonra işğaldan azad edilmiş digər şəhərlərimiz kimi Füzulidə də tikinti-quruculuq işlərinə start verildi. Kəndlər, qəsəbələr yenidən qurulur, avtomobil və dəmir yolları çəkilir, əhalinin məskunlaşdırılması aparılır. Dörd il öncə xarabalığı xatırladan Füzulidə bu gün qaynar həyat var.

Aparılan bütün quruculuq işləri dövlətimizin başçısının nəzarəti altındadır. Prezident İlham Əliyev mütəmadi olaraq Füzuli rayonuna səfərlər edir, görülən işlərlə tanış olur.

2021-ci il yanvarın 14-də təməli atılan Qarabağın hava qapısı adlandırılan Füzuli Beynəlxalq Hava Limanı cəmi doqquz aya inşa edildi və oktyabrda Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın iştirakı ilə açılışı oldu. Bu hava limanı dünya tarixində minalanmış ərazidə qısa müddətdə tikilən ilk hava limanıdır. Hazırda Şuşaya, Ağdama, Cəbrayıl, Zəngilana, Qubadlıya gedən qonaqlar da bu aeroportndan istifadə edirlər.

2021-ci ilin oktyabrında təməli qoyulan və inşa edilərək istifadəyə verilən bu avtomobil yolu Qarabağ iqtisadi rayonu ərazisində icra olunan, işğaldan azad edilmiş rayon və kəndlərin sosial-iqtisadi inkişafında mühüm rol oynayır. Füzuli-Şuşa avtomobil yolunun - Zəfər inşası, Füzuli rayonunda hava limanının tikilib istifadəyə verilməsi bölgənin inkişafında böyük əhəmiyyət daşıyır. Yolun inşası Bərdədən Ağdam və Füzuliyədək, həmçinin əks istiqamətdə rahat gediş-gəlişi təmin edir, yolboyu sosial-iqtisadi inkişafa müsbət təsir göstərəcək.

İşğal dövründə daşı-daş üstə qalmayan, tamamilə dağıdılmış Füzuli şəhərində bu gün müasir yaşayış binaları inşa edilib və edilməkdədir. Görülən işlər nəticəsində oranın yerli sakinləri artıq öz doğma yurdlarına əbədi olaraq dönüşün sevincini yaşayırlar.

2023-cü il 17 avqustdan Füzuli şəhərinə əhalinin köçürülməsi prosesi başlanıb. 2024-cü ilin mayına qədər olan müddətdə rəsmi statistika görə Füzuli şəhərində 783 ailənin, yeni 2979 nəfərin daimi məskunlaşması təmin edilib. Əhalinin məskunlaşdırılması prosesi davam etdirilir. Füzuli rayonundan deputat Vüqar Bayramov deyir ki, 2040-ci ilədək şəhərdə 50 min vətəndaşımızın məskunlaşacağı gözlənilir.

Yeni şəhər işğaldan əvvəlki şəhər ilə müqayisədə daha geniş əraziyə malik olacaq. Növbəti 20 ildə əhali sayı 1993-cü ilə müqayisədə 2.5 dəfə artacaq və Füzuli şəhəri hava limanı daxil olmaqla, 1936 hektar əraziyə malik olacaq. 46 kilometr avtomobil yolları olan şəhərdə piyada, velosiped yolları 85 kilometr olacaq.

Füzuli həm də iqtisadi baxımdan Azərbaycan üçün vacib rayonlardandır. Füzulidə həm aqrar sektorda, həm sənayedə, həm turizm sahəsində böyük potensial var. Füzuli rayonu işğala qədər Azərbaycan da bir sıra aqrar məhsulların istehsalında aparıcı olub. Rayonda kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalına başlanıb. Rayonda eyni zamanda sənaye potensialı var, neqliyyat və lojistika imkanları genişdir. Bu da istehsal edilən məhsulların daha geniş bazara çıxarılmasına imkan yaradacaq.

Rayonun turizm potensialı yüksəkdir, orada tarixi yerlər çoxdur. İşğaldan azad edilmiş ərazilərimizdə təbiət həm də xili, həm də gəlmə turistlər üçün kifayət qədər cəlbedicidir. Bütün bunlar Füzulinin iqtisadi potensialının yüksək olduğundan xəbər verir.

✉ **Etibar SEYİDAĞA,**
“Yeni Müsavat”

Yeni növ gəlin videoları

Zamin HACI
 zaminhaci@gmail.com

Camaatın başı əsas futbol yığmasına, Santuş müəllimə say-say suallar verməyə qarışb, 21 yaşlı futbolçularımız sakitcə xarüqələr yaradırlar. Son oyunda Şimali İrlandiyaya 5:0 uduzmuşdular, lakin bunun hələ tam son olmadığını bizə isbat edərək srağagün İngiltərəyə 7:0 uduzmuşlar. Mən oyunun qısa icmalına baxdım, hələ yaxşı qurtarmışdıq, hesab 14:0 da ola bilermiş.

Açıqı, bu 21 yaşlılar komandasını niyə saxlayırlar, mənə məlum deyil. Axı bu, tərtəmiz biabırçılıqdır. Respublikamızın adını batırmaqdır. Bütün dünya bizə gülür. Ola bilməz ki, hansısa komanda oyun ərzində mərkəz xətti keçib rəqibin qapısına 1 dənə də hücum düzəltməsin. Ola bilirmiş. Ancaq ədalət naminə, İngiltərə ilə oyunda toplardan birini öz oyunçumuz qapımıza vurdu və belə gözəl avtoqol gördüyüm yadıma gəlmir. Çox usta vurdu. Qapıçımız “mıqq” da eləyə bilmədi. Hətta vurduğu qolun gözəlliyini dərk edən gənc istedadımız gülərək dilini də çıxartdı. Ümid eləyək buna tezliklə bahalı “Porşe” zad verilər. Yoxsa bəzi süpürgeçi qarılar ağ ediblər, yol qırağında sərbəst gəzirlər.

Bunu niyə yazdım, onu izah edim. Dünən internetdə gözüme bir xəbər dəydi, yazmışdılar ki, filan oyunçumuz Lökbatan komandasına transfer edilibdir, bundan əvvəl isə İngiltərədə “Everton”da oynamışdır.

Fısqırıq, dəhşət. Bizim “Everton” kimi tanınmış ingilis klubunda oyunçumuz olub, xəbərsiz qalmışdıq. Hər halda, “Everton” “Neftçi” deyil. Bir ara hətta Ançelotti “Everton”un baş məşqçisi olmuşdu.

Lakin bu ünlü oyunçumuzun (adını da yazım, biləsiniz: Araz Abdullayev) “Everton”dan Lökbatana yüksəlişinin səbəblərini anlamaq üçün internetə baxdım, məlum oldu yoldaşın ingilis klubunda oyun sayı sıfıra (0) bərabərdir. Yeni necəyə çaşıb transfer ediblər, lakin 1 oyun belə oynatmayıblar. Zati-alilərinin əsas əmək fəaliyyəti isə bahalı maşınlara qaz verib süpürgeçi qarıları qorxutmaq imiş, 2013-cü ildə isə birini vurub öldürüb, birini də şikəst edib. O vaxt bunu türməyə düşməkdən də, şayiələrə görə, AFFA şefi Rövneq müəllimin “tapışı” xilas edibdir.

Buyur. Bizim idman, “fitbol” uğurlarımız, məşğulatlarmız məhz bu cür çirkin, alçaldıcı işlər üçündür. Kimi komanda adıyla çirkli pul yuyur, kimi də idman şərəfini yerlə bir edir.

Ümumiyyətlə, əgər diqqət eləmisinizsə bizim cəmiyyətin müxtəlif sferalarında bir-birini alçaltmaq, bunu videoya çəkib yaymaq, belə işlərdən həzz almaq dəbə minir. Tək İngiltərə 21 yaşlıları milli 21 yaşlılarımızı yaşıl meydanda alçaltmış ki... Daha qlobal proseslər gedir - zirpə politoloqlar demişkən. “Rövşən Lənkəranskini təhqir edən tiktokeri oğurlayıb gəlinlik paltarı geyindirdi”, “Ağcabədidə iki nəfər birləşib kişini soyunduraraq işgəncə verdilər”, “Kişini alçaldıb maşının baqajına saldılar” və sairə - bunlar yalnız son 1 ayda xəbər lentində qarşıma çıxan başlıqlardan qısa xülasə idi.

Bu nə trenddir, təzə terminlə yazsaq? Kökləri haradan qaynaqlanır? Niyə camaat xoşu gəlməyən, özünün nöqtəyi-nəzərinə görə səhv yolda olan adamı tutub təhqir etməyə, videosunu çəkib yaymağa belə meyillənmişdir? Bunun psixoloji, sosioloji səbəbləri üzərində düşünmək lazımdır, yalnız işgəncəçiləri (yeni peşə adıdır, özüm qoydum; məsəl üçün, “gənc işgəncəçi” gör necə maraqlı səslənir) cəzalandırmaqla iş bitmir. Profilaktika önəmlidir.

Yoxsa əlaqədar orqanlara şikayət etmək, hansısa mübahisəli məsələni məhkəmə yoluyla həll etmək artıq mümkün deyildir? TikTok, internet təzə cəza, islah koloniyasıdır?

İndi söz əlaqədar təşkilatlarındır. Yazın görüm siz bu gün kimə bəyaz, müqəddəs gəlinlik donu geyindirmisiniz.

P.S. Santuş müəllimə isə məsləhət verərdim özündən əvvəlki Byazi müəllimlə əlaqə saxlasın. Ondan jurnalistlərlə necə danışmağı öyrənsin. Yoxsa pressanın nazi ilə çox oynayır.

Ermənistanın Azərbaycan torpaqlarını işğalda saxladığı 30 il ərzində xaotik şəkildə basdırdığı, xəritələrlə düz gəlməyən minaların postmüharibə dövründə 300-dən çox qurbanı olub. Təkcə Qarabağda deyil, sərhədyanı digər bölgələrdə də vətəndaşlarımız minaya düşür, həyatını itirir, şikəst qalır.

Bu illər ərzində müxtəlif kiçik layihələri nəzərə almasaq, beynəlxalq qurumlar, böyük dövlətlər minatəmizləmə işində Azərbaycana ciddi dəstək verməyiblər.

Bu arada Milli Məclisə “Minatəmizləmə haqqında” qanun layihəsi daxil olub.

Layihə 3 fəsil, 14 maddədən ibarətdir.

Layihə parlamentin Müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiya ilə mübarizə komitəsinin iclasında müzakirəyə çıxarılıb.

Qeyd edək ki, Azərbaycan dünyada minalardan və PHS-dən zərər çəkmiş, müharibənin mirası ilə təqib olunan ölkələr sırasındadır. Bütün hərbi əməliyyatlar Azərbaycanın beynəlxalq səviyədə tanınmış ərazilərində aparıldığı üçün bu gün Azərbaycan dünyada mina və PHS ilə ən çox çirkənlənmiş ölkələrdəndir. Piyadalar Əleyhinə Minaların Qadağan Olunması üzrə Beynəlxalq Kampaniya - Kasətlı Sursatlar Koalisiyasının (ICBL-CMC) Landmine Monitor Report 2020 layihəsinin məlumatına əsasən, Azərbaycan minalanma sayına görə dünyanın ilk 10 ölkəsi sırasındadır.

Vətən müharibəsindən sonra məlum oldu ki, Azərbaycanın 12 faizdən artıq ərazisi minalarla çirkəndirilib. Azərbaycan ərazisində 1,5 milyon mina olmaqla dünyanın minalarla ən çox çirkənlənmiş ilk 5 ölkəsi sırasındadır. İşğaldan azad edilmiş 1 166 702 ha ərazidə minaların olması güman edilir, bunun da 211 800 ha yüksək və 954 902 ha orta və aşağı çirkənlənmə səviyyəsindədir.

Aparılan tədqiqat zamanı keçmiş təmas xəttinin və onun ətrafında yerləşən bağların, meşələrin, üzüm bağlarının, dağıdılmış yaşayış məntəqələrinin, çay sahillərinin minalarla ciddi şəkildə çirkəndiyi aşkar edilib. Minalara həmçinin kənd təsərrüfatına yararlı torpaqlarda və ətraflarında, otlaqlarda, yollarında, körpülərdə, məktəblərdə, su mənbələrində (kəhrizlərdə) rast gəlinir. Ağdam rayonunun Yusifcanlı və Qarağacı, Cəbrayıl rayonunun Co-

Mina problemi: COP29-da dünyadan kömək istənilə bilərmə - açıqlama

Çingiz Qənizadə: “Ermənistan tərəfindən ölkəmizə vurulmuş ekoloji terrorla bərabər, mina terroru ilə bağlı da çağırış edə bilərik”

cuq Mərcanlı və Qaracılılar, Laçın rayonunun Suarısı, Füzuli rayonunun Qorqan və Qarakollu kəndlərində yerləşən qəbiristanlıqların minalı olması ilə bağlı dəqiq məlumatlar var. Kəlbəcər rayonunun Ağdaban kəndi ərazisindəki qəbiristanlıqda minalanmış sahə aşkar olunub.

İşğaldan azad olunmuş ərazilərdə 300-dən yuxarı yeraltı su kəhrizləri mina və sursatlarla çirkəndirilib. Köndələnçay, Tərtər, Xaçın, Qarqar və Həkəri çayları minalarla çirkəndirilib, kanallar dağıdılıb və minalanıb.

Beynəlxalq aktorların ciddi təzyiqindən sonra Ermənistan mina xəritələrini 3 mərhələdə Azərbaycana təhvil verib. Birinci mərhələdə Ağdam rayonunda 97 000 minanın olduğu xəritə, ikinci mərhələdə Füzuli və Zəngilan rayonlarında 92 000 minanın olduğu xəritə təhvil verilib, son mərhələdə isə işğaldan azad edilmiş digər rayonların xəritələri təhvil verilib. Ermənistan tərəfdən verilmiş xəritələrə əsasən keçmiş təmas xəttində 390 709 ədəd minanın olduğu bilinir. Müvafiq ixtisaslı mütəxəssislər tərəfindən təqdim olunmuş xəritələrin yerində yoxlanılması aparılıb və məlum olub ki, Ermənistan tərəfindən

təqdim olunan mina xəritələrinin dəqiqliyi 25 faizə yaxındır və Ermənistanın təqdim etdiyi mina sahələrinin formullarının səmərəliliyi cəmi 2 faiz olub. Beynəlxalq mütəxəssislərin hesablamalarına görə, Azərbaycana ərazilərin minalardan təmizlənməsi məsələsini həll etmək üçün təxminən 30 il və 25 milyard ABŞ dolları lazımdır.

Beləliklə, göründüyü kimi, minalarla çirkəndirmə həm də ekoloji terrorudur. Bəs COP29 çərçivəsində dünyadan mina probleminin həlli üçün yardım istənilməsi mümkündürmü?

Mövzu ilə bağlı Demok-ratiya və İnsan Hüquqları Komitəsinin sədri, hüquq üzrə fəlsəfə doktoru Çingiz Qənizadə “Yeni Müsavat”a danışib: “Onsuz da Azərbaycan bütün beynəlxalq təşkilatlara, beynəlxalq təşkilatlar səviyyəsində keçirilən tədbirlərdə bir çox dövlətlərin başçılarına, rəsmilərinə Azərbaycanda mina terroru, müharibədən sonrakı dövrlərdə baş verən hadisələr və onun qurbanlarının sayı barədə olduqca dəqiq məlumatlar verib və köməklik istənilib.

Çox təəssüf ki, Azərbaycan bu missiyanı da demək olar ki, öz gücü hesabına, öz

zəhməti, əziyyəti ilə, qurbanlar vermək məcburiyyətində qalmaq şərti ilə həll edir. Çünki beynəlxalq təşkilatlardan lazımı, kifayət qədər kömək ala bilmirik.

Hazırda bütün dünyanın diqqət mərkəzində olan COP29 tədbirinin Bakıda keçirilməsi ilə bağlı məsələlər gündəmdədir və Azərbaycan bu tədbirə olduqca layiqli şəkildə hazırlaşır. Hesab edirəm ki, bu tədbirdən yararlanmaq mümkündür. Çünki dünyanın bir çox dövlətlərinin liderləri və yaxud ən azı ikinci şəxsləri bu tədbirdə iştirak edəcək və Azərbaycan bu tədbirdən yararlanaraq, mina terroru ilə bağlı da dünyaya bir çağırış edə bilər. Çünki minalar təkcə insan həyatını deyil, həm də ekologiyamızı, flora və faunanı məhv edir. Biz bilmirik minalar bundan sonra suyun, yoxsa torpağın, yoxsa hansısa yolların kəsişməsində partlayacaq.

Bu baxımdan Azərbaycan COP29 tədbirində dünyadan Ermənistan tərəfindən ölkəmizə vurulmuş ekoloji terrorla bərabər, mina terroru ilə bağlı kömək istəyə bilər”.

✉ **Xalidə GƏRAY,**
“Yeni Müsavat”

Düşmən sərhəddə "qaynayır" - təxribata növbəti hazırlıqlar

Erməni general Vaşinqtonda, kvaziballistik raketlər İrəvanda; TŞ katibi NATO-nu regiona çağırır, Avropa İttifaqı sərhəddə yarımhərbi missiyanı gücləndirir və texnika cəmlənir, Hindistan isə 500 km hədəfləri vuran "Pralay"ları göndərir...

Ermənistan müdafiə nazirinin birinci müavini, Baş Qərargah rəisi, general-leytenant Edvard Asryanın rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti ABŞ-da işgüzar səfərdədir. Asryan oktyabrın 13-16-da Vaşinqtonda ABŞ Ordu Assosiasiyasının illik silah sərgisində iştirak edir. Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatında (KTMT) fəaliyyətini donduran Ermənistanın ABŞ-NATO orbitinə yaxınlaşması istiqamətində addımlar sürətlənir.

Bu ölkənin sərhədlərini rus hərbiçilərin mühafizə etməsinə baxmayaraq, Gümrüdə 102-ci rus hərbi bazası olmasına rəğmən, Ermənistan həm Avropa İttifaqının Azərbaycanla sərhəddəki yarımmülki monitoring qrupunun sayının genişlənməsinə şərait yaradır, həm də ABŞ-la birgə təlimlər keçirir, NATO generalı ilə görüşləri intensivləşdirir. Bunun növbəti fraqmentlərindən biri isə göründüyü kimi, Baş Qərargah rəisinin Vaşinqtonda ABŞ Ordu Assosiasiyasının illik silah sərgisində iştirak etməsidir.

Eyni zamanda Ermənistan ABŞ, Fransa və Hindistandan silahlanmanı davam etdirir. "Günü bu gün sülh imzalamağa hazırıq" deyən erməni rəsmilərinin sözləri ilə hərəkətləri uyğun gəlmir. Elə son olaraq, oktyabrın 15-də yayılan xəbəre görə, Hindistan raketlərinin Ermənistanı ixracına icazə alınıb. Dehliyə dərc olunan "Alpha Defence" portalı xəbər yayıb ki, "Pra-

lay" kvazi ballistik raketlərinin Ermənistanı mümkün qədər tez tedarükü ilə bağlı Hindistan müqavilə bağlamaq niyyətindədir. "Pralay" qısamənzilli, kvaziballistik, bərk yanacaq ilə işləyən yer-yer tipli raketdir. 150-500 km məsafədəki hədəfləri vurmağa qadirdir. Hindistan Raket Texnologiyalarına Nəzarət Rejiminin üzvü olduğu üçün 300 km və ya daha çoxmənzilli və faydalı yükü 500 kq və ya daha çox olan raketlərin ixracına nəzarət etməlidir. Bu baxımdan, Dehli "Pralay" raketini Ermənistanı uyğunlaşdıraraq, onun uçuş məsafəsini azaltmalıdır.

Ermənistanın Azərbaycanla qarşı yeni təxribatlar hazırlığı fonunda ballistik raket almaq istəyi xüsusilə diqqət çəkir. Bu, həm də 44 günlük müharibədə Ermənistanın cəbhə xəttindən yüzlərlə kilometr uzaqda yerləşən şəhərləri - Gəncə, Bərdə, Tərtər və digər əraziləri raket atəşinə tutduğunu yada salır. Bu baxımdan, heç kim Ermənista-

nın kvaziballistik raketə sahib olacağı təqdirdə, bundan si-villəri hədəfə almayacağına zəmanət verə bilməz. Qeyd edək ki, Azərbaycanın Baş Qərargah rəisi, general-polkovnik Kərim Vəliyev NATO-nun Beynəlxalq Hərbi Qərargahının Baş direktoru general-leytenant Yanuş Adamçakla görüşdə sərhədin Ermənistan ərazisində Avropa İttifaqının müşahidəçi missiyasının yerləşdirilməsi, habelə regiondan kənar bəzi ölkələrin, xüsusilə Fransanın Ermənistanı silahlandırmasının orada revanşist qüvvələrin baş qaldırmasına, Azərbaycanla Ermənistan arasında münasibətlərin normallaşması və sülh prosesinə əngəl yaratmaqla Cənubi Qafqazda vəziyyətin gərginləşdirilməsinə səbəb olduğunu vurğulayıb.

Yada salaq ki, sentyabrın 30-da NATO-nun Brüsseldəki mənzil-qərargahında Ermənistan Təhlükəsizlik Şurasının katibi Armen Qriqoryanla Alyansın Hərbi Komitəsinin nümayəndələri arasında görüşlər keçirilib. Caliber.Az-ın verdiyi məlumata görə, Qriqoryan bu görüşdə Ermənistanın "NATO-nun yeni cənub cinahı" olmağa hazır olduğunu bildirib. O, Ermənistanda aviabazaların tikintisini və ra-

ketdən müdafiə bölmələrinin yerləşdirilməsini təşviq etmək niyyətini vurğulayıb. Qriqoryanın sözlərinə görə, bu bazalar NATO-nun Çevik Yerləşdirmə Qüvvələrinin qoşunlarını, o cümlədən quru, hava və xüsusi bölmələri qəbul etməyə hazır olacaq.

Siyasi icmalçı Aqşin Kərimova görə, Ermənistanın Azərbaycanla sərhəddə cəmləşdirdiyi şəxsi heyəti və hərbi texnika sayını artırması İrəvanın sülh müqaviləsindən yayınması, Azərbaycana qarşı dönüş nöqtəsi yaratmaq planının bir hissəsidir. Onun fikrincə, Azərbaycan hələlik Ermənistanın müharibədə böyük itkilərini xatırlatmaq və gələcəkdə mümkün hərbi eskalasiya fonunda İrəvanın nələri itirə biləcəyi barədə mövqeləri səsləndirir: "Bu mövqe İrəvana sülh proqramına əsaslı və mənalı şəkildə qayıtmaq üçün möhlət verir. Lakin İrəvanın sülhlə ziddiyyət təşkil edən açıqlama və hərəkətləri müşahidə edilir. Bu məsələ Azərbaycan-Ermənistan sərhədinin qaynamağa hazırlaşmasının işığında daha çox diqqət çəkir. Ermənistanın təxribatları fonunda Azərbaycan müdafiə naziri Zakir Həsənovun xidməti müşavirə

XİN: "Durov və Sebanın Fransada həbsi fundamental insan haqları pozuntusudur"

"Telegram" sosial şəbəkəsinin təsisçisi Pavel Durovun və Afrika xalqlarının hüquqları uğrunda mübarizə aparan şəxs kimi tanınan Kemi Sebanın Fransa hüquq-mühafizə orqanları tərəfindən saxlanılması və onlar barəsində həbs-qətimkan tədbiri seçilməsi Fransada fundamental insan haqlarının pozuntusudur. Bu şəxslərin siyasi əqidəsinə və fikirlərinə görə təqib olunması qəbul edilməzdir.

APA xəbər verir ki, bunu Xarici İşlər Nazirliyinin mətbuat katibi Ayxan Hacızadə Fransa tərəfindən "Telegram" sosial şəbəkəsinin təsisçisi Pavel Durovun və Afrika xalqlarının hüquqları uğrunda mübarizə aparan Kemi Sebanın həbsi ilə bağlı medianın sualına cavabında deyib.

O bildirib ki, Fransa tərəfi aidiyyəti istintaqı tam şəffaf və ədalətli şəkildə aparmalı və beynəlxalq ictimaiyyət müvafiq olaraq məlumatlandırılmalıdır.

"Hesab edirik ki, Fransada siyasi motivli bu kimi həbslər Avropa İttifaqı, Avropa Şurası və Avropada Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatının aidiyyəti qurumları tərəfindən araşdırılmalı, müvafiq qiymət verilməlidir", - XİN sözçüsü vurğulayıb.

keçirməsi, İrəvanın ehtimal edilən hərbi provokasiyalarına qarşı komandanlara tapşırıqlar verməsi də vəziyyətin mürəkkəbliyini təsvir edir. Göründüyü kimi, Bakı-İrəvan xəttində sülh üçün danışıqlarla yanaşı, hərbi toqquşma trayektoriyasının canlana biləcəyi ehtimalları var".

Təhlilçi hesab edir ki, əgər genişmiqyaslı toqquşma baş verərsə, Ermənistanın özünü nəticə olaraq harada tapacağı sual altındadır: "Ona görə ki, Ermənistanın Azərbaycana qarşı güc balansını dəyişə biləcək potensialı yoxdur. İrəvanın silahlanması belə Bakının geosiyasi mövqelərini laxlatmır. Üstəlik, Azərbaycanın balansında ən müasir silahlar, xüsusi təyinatlı dəstələr, peşəkar ordu modeli mövcuddur ki, Ermənistanın buna qarşı dirənə biləcəyi ehtimalı yoxdur. Bir sözlə, İrəvanın təxribatları və hərbi toqquşmalara hazırlaşması elə Ermənistanın təhlükəsizlik hissi-dərindən sarsıdır".

Politoloq Zaur Məmmədov isə hesab edir ki, Ermənistanın NATO-nu hərbi qüvvələrin yerləşdirilməsi və Ermənistan ərazisində müvafiq infrastrukturun yaradılması üçün cəlb etməyə yönəlmiş siyasəti regional təhlükəsizlik üçün ciddi təhdiddir. Ekspertin fikrincə, İrəvanın Qərbin bəzi mərkəzləri ilə hazırladığı planlar Cənubi Qafqazı yaxın vaxtlarda Yaxın Şər-

qə bənzər xaotik regiona çevirə bilər: "Bizi daha çox narahat edən məsələ ərazisində Qərb hərbiçilərinin və hərbi texnikalarının olmasından istifadə edən Ermənistanın Azərbaycan Ordusu üzərinə hücum etməsi ehtimalıdır. Ermənistan ordusunun hərbi hücumu olarsa, Azərbaycan tərəfi Zəngəzurda demilitarizasiya zonası yaratmaq hüququna malikdir".

Siyasi ekspert Ramiyə Məmmədova Ermənistanın təhlükəsizlik vektorunu dəyişməyə başladığını hesab edir: "İrəvan Qərbin tapşırıqları əsasında Gümrüdəki hərbi bazanı ləğv edəne qədər bu siyasəti davam etdirəcək. Erməni generalın ABŞ səfəri, Təhlükəsizlik Şurası katibinin NATO-ya təklifi, bu ölkənin sürətlə silahlandırılması daha çox Rusiyadan qoparılma mərhələsidir. Bunun davamının gələcəyi şübhə doğurmur. Sadəcə, aparılan siyasət Rusiyanı ciddi narahat edir. Əgər Ukrayna münaqişəsindən ruslar sınıq-salxaq, şil-küt vəziyyətdə çıxsalar, taqətləri qalmayacaq və Qərbin regionda hərbi-siyasi addımları davam edəcək. Bizi maraqlandıran isə düşmənin sülh sazişi bağlamadan sürətlə silahlanması, "Marşal planı"na bənzər prosesin həyata keçirilməsidir. İşğalçı və məğlub tərəfi masaya oturmağa təzyiq göstərmək əvəzinə, Qərb ruhlandırır".

□ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

2024-cü ilin yanvar-sentyabr aylarında Azərbaycanın xarici ticarət dövriyyəsinin həcmi 34 milyard 498 milyon 170.03 min dollar təşkil edib. Bunun 19 854 929.48 min dolları ixrac, 14 milyard 643.24 milyon dolları isə idxaldır. Dövlət Gömrük Komitəsinin statistikasına əsasən, "Yeni Məşavət"ın apardığı hesablamalar göstərir ki, ixracımız illik ifadədə 25 faiz azalıb, idxalımız isə 16 faiz artıb. Ümumilikdə ticarət dövriyyəsinin həcmində isə 11,7 faiz azalma var.

Doqquz ayın yekununda Azərbaycanın xarici ticarət dövriyyəsində 5 milyard 211.69 milyon dollarlıq müsbət saldo yaransa da, bu, ötən ilin eyni dövrünə nisbətən 2,7 dəfə azdır.

Ayrıca götürdükdə, sentyabr ayında 2024-cü ilin ikinci dəfə xarici ticarətdə mənfi saldo qeydə alınıb. Belə ki, ötən ay xarici ticarət dövriyyəsi 3 milyard 502 milyon 170.07 min dollara bərabər olub. Bu zaman ixrac 1 623 153.27 min dollar, idxal isə 1 879 016.80 min dollar təşkil edib, nəticədə ticarət balansında 255 milyon 863.53 min dollar kəsir yaranıb. Xatırladaq ki, bu ilin mart ayında xarici ticarətimizdə 61 milyon 341 min dollarlıq mənfi saldo qeydə alınmışdı.

Xarici ticarət dövriyyəsinin, eləcə də ixracın azalmasında əsas paya neft və təbii qaz ixracındakı azalma sahibdir. Belə ki, bu ilin 9 ayında Azərbaycandan xaricə 18,73 milyard kubmetr qaz satıb. Bu, 20,42 milyard kubmetr ixracın qeydə alındığı ötən ilin eyni dövründən 7,3 faiz, yaxud 1,69 milyard kubmetr azdır. Qaz ixracı ilə yanaşı, onun dəyərində də azalma var. Belə ki, ötən il qazın min kubmetrini 559 dollardan satmaqla 10,5 milyard dollar əldə etmişdikse, bu il satış qiyməti 324 dollara qədər düşüb, əldə olunan gəlir isə 47 faiz azalmaqla 6,08 milyard dollar təşkil edib.

Təbii qazla yanaşı, bu il neft ixracında da azalma qeydə alınır. Belə ki, yanvar-sentyabrda neft ixracı 17 milyon 608 min 860,22 ton təşkil edib, ondan 11 milyard 8 milyon 329,94 min dollar daxil olub. Ötən ilin eyni dövründə neft ixracı 18 milyon 506 min ton, ondan daxil olan gəlir isə 11 milyard 234 milyon 779 min dollar təşkil etmişdi. Cari il də neft qiymətlərinin yüksək olması onun ixrac həcmindəki azalmanı kompensasiya edib.

Neft-qaz ixracındakı azalma Azərbaycanın dövlət büdcəsinə bu sahədən daxilolmaların da azalmasına gətirib çıxarıb. Maliyyə

Nazirliyin açıqladığı məlumata görə, yanvar-sentyabrda dövlət büdcəsinin neft-qaz sektoru üzrə daxilolmaları 13 milyard 206,5 milyon manat təşkil edib ki, bunun da 9 milyard 585,7 milyon manatı bilavasitə Dövlət Neft Fondundan transferdir. Neft-qaz sektorundan bu il vergi orqanları

raq 2,5 faiz və 5,1 faiz azdır. İxracında azalma olan məhsullardan biri fındıqdır. Yanvar-sentyabr aylarında Azərbaycandan 72 milyon 194 min dollar dəyərində 11 min 943 ton fındıq ixrac edilib. Bu, ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə dəyər ifadəsində 8 milyon 47 min dollar və ya 10 faiz, həcm baxı-

Azərbaycandan 20 milyon 470 min dollar dəyərində 48 min 234 ton kartof ixrac olunub. Ötən ilin eyni dövründə bu ixrac 31 milyon 11 min dollar dəyərle 71 min 70 ton təşkil etmişdi. Bu isə o deməkdir ki, kartof ixracı ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə dəyər ifadəsində 10 milyon 540 min dollar və

ha bir aqrar məhsul pomidor dördür. Yanvar-sentyabr aylarında Azərbaycandan 139 milyon 583 min dollar dəyərində 116 min 987 ton pomidor ixrac olunub. 2023-cü ilin 9 ayında isə Azərbaycandan 124 milyon 294 min dollar dəyərində 112 min 71 ton pomidor ixrac olunmuşdu. Beləliklə,

541 ton, dəyəri isə 4 milyon 837 min dollar təşkil edib. Ötən ilin eyni dövründə çay ixracı 4 milyon 604 min dollar dəyərle 505 ton təşkil etmişdi. Bu, o deməkdir ki, çay ixracı ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə dəyər ifadəsində 233 min 110 dollar və ya 5,1 faiz, həcm baxımından isə 36 ton, yaxud

Xarici ticarətimizdə kəsir yarandı - səbəblər

İdxalı artıran faktorlardan biri Dövlət Neft Fondunun qızıl alışlarıdır

nın xətti ilə daxilolmalar 3 milyard 620,8 milyon manat təşkil edib ki, bu da ötən ilin eyni dövründəkindən (5 milyard 396,1 milyon manat) 1 milyard 775,3 milyon manat və ya 32,9 faiz azdır.

Doqquz aylıq xarici ticarətdə qeyri-neft-qaz sektorunda kənd təsərrüfatı məhsullarının ixracındakı vəziyyət diqqəti cəlb edir. Belə ki, gömrük statistikasından aydın olur ki, ötən müddətdə meyvə-tərəvəz idxalı artıb, ixracı azalıb: yanvar-sentyabr aylarında 195 milyon 802 min dollar dəyərində 256 min 644 ton meyvə-tərəvəz alınıb. Bu, ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə müvafiq olaraq 27,8 faiz və 11,7 faiz çoxdur.

Bu dövrdə 458 milyon 798 min dollar dəyərində 439 min 161 ton meyvə-tərəvəz ixrac edilib. Bu isə illik müqayisədə müvafiq ola-

mından 4 min 247 ton, yaxud 26,2 faiz azalma deməkdir. Xatırladaq ki, 2023-cü ilin 9 ayında Azərbaycandan 80 milyon 842 min dollar dəyərində 16 min 190 ton fındıq ixrac olunmuşdu.

Azalma tendensiyası alma ixracında da qeydə alınıb. 2024-cü ilin yanvar-sentyabr aylarında Azərbaycandan 34 milyon 332 min dollar dəyərində 53 min 36 ton alma ixrac olunub. Bu, ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə dəyər ifadəsində 106 min 440 dollar və ya 0,3 faiz, həcm baxımından 1 151 ton, yaxud 2,1 faiz azalmadı. 2023-cü ilin 9 ayında Azərbaycandan 34 milyon 438 min dollar dəyərində 54 min 187 ton alma ixrac olunmuşdu.

Bu il Azərbaycanın kartof ixracında da kəskin azalma var. Belə ki, yanvar-sentyabr aylarında

ya 34 faiz, həcm baxımından isə 22 min 836 ton, yaxud 32,1 faiz azalıb.

İxracında ən çox artım olan qeyri-neft məhsullarından biri pambıq məhsuludur. Belə ki, doqquz ayda Azərbaycan xarici bazara 100 485.55 ton məhsul çıxarıb ki, bundan da 151 milyon 610.42 min dollar gəlir əldə edilib. Ötən ilin yanvar-sentyabrında pambıq məhsulunun ixracı 48 827.29 min ton təşkil edib, bundan ölkəyə 88 milyon 702.05 min dollar daxil olub. Bu isə o deməkdir ki, pambıq məhsulunun ixracı illik ifadədə həcm baxımından 2 dəfədən çox, dəyər baxımından isə 1,8 dəfə artıb. Bu artımla yanaşı, məhsulun orta ixrac qiyməti 1 ton üçün 300 dollardan çox azalıb. Belə ki, ötən il məhsulun 1 tonu 1816,6 dollara, bu il isə 1509 dollara ixrac edilib.

İxracında artım olan da-

pomidor ixracı ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə dəyər ifadəsində 15 milyon 289 min dollar və ya 12,3 faiz, həcm baxımından 4 min 916 ton, yaxud 4,4 faiz artıb.

İxracı sıçrayışlı artım göstərən daha bir meyvə xurmadır. 2024-cü ilin yanvar-sentyabr aylarında xurma ixracı 29 milyon 146 min dollar dəyərle 37 min 692 ton təşkil edib. 2023-cü ilin eyni dövründə Azərbaycandan xurma ixracının 16 milyon 620 min dollar dəyərle 22 min 869 ton təşkil etdiyini nəzərə alsaq, bu sahədə dəyər ifadəsində 12 milyon 526 min dollar və ya 75,4 faiz, həcm baxımından isə 14 min 823 ton, yaxud 64,8 faiz artım olduğunu görürük.

Doqquz ayda Azərbaycanın çay ixracında da artım var. Yanvar-sentyabrda xaricə satılan çayın həcmi

7,1 faiz artıb.

Xaricə satışı kəskin azalan aqrar məhsullardan biri nardır. 2024-cü ilin yanvar-sentyabr aylarında Azərbaycandan 55 milyon 696 min dollar dəyərində 6 min 268 ton nar ixrac edilib. 2023-cü ilin eyni dövründə Azərbaycandan 103 milyon 203 min dollar dəyərində 8 min 18 ton nar ixrac olunmuşdu. Bu isə o deməkdir ki, nar ixracı ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə dəyər ifadəsində 47 milyon 506 min dollar və ya 46 faiz, həcm baxımından isə 1750 ton, yaxud 21,8 faiz azalıb.

Qeyd edək ki, bu il Azərbaycanda idxalı artıran faktorlardan biri Dövlət Neft Fondunun qızıl alışlarıdır. Belə ki, qurum bu ilin birinci yarısında 10 tondan çox qızıl alıb. Ümumilikdə, 9 ayda Azərbaycana 1 milyard 540 milyon dollar dəyərində 19 904 kq həcmində qızıl idxal edilib.

Bu artımla yanaşı, əhalinin əsas diqqət yetirdiyi avtomobil idxalının dəyəri də artıb. Yanvar-sentyabr ayları ərzində Azərbaycana ümumilikdə 1 milyard 268 milyon 435 min dollar dəyərində 66 285 ədəd avtomobil idxal olunub. 2023-cü ilin müvafiq dövründə Azərbaycana 1 milyard 207 milyon 206 min dollar dəyərində 72 883 ədəd avtomobil idxal edilmişdi. Bu isə o deməkdir ki, 2023-cü ilin yanvar-sentyabr ayları ilə müqayisədə ölkəyə idxal olunan avtomobillərin sayı 9 faiz və ya 6 598 ədəd azalıb, dəyəri isə 5.1 faiz və ya 62.2 milyon dollar artıb.

□ **Dünya SAKİT,**
"Yeni Məşavət"

artıb. Ümumi xəstəxanalara və üçüncü (ən böyük) ümumi xəstəxanalara müraciət edən xəstələrin vəziyyətində 2018-2020-ci illərdə ilk beşlikdə aşağıdakılar müəyyən edilib: Gastroenterologiya, Ümumi Müayinə, Cərrahiyyə, Ortopediya, Hematologiya və Onkologiya, ona görə də onkoloji cərrahiyyə xəstələrinin sayının artması kimyoterapiya və transplantologiya.

Tanınmış həkim, invaziv ağrı mütəxəssisi Zülfiqar Yusifov mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a fikirlərini bölüşüb: "Bu, xoş

Türkiyədə yenə zəlzələ - 200-ə yaxın insan yaralandı

Türkiyənin Malatya bölgəsində 5.9 magnitudalı zəlzələ qeydə alınıb.

Bu barədə AFAD məlumat yayıb.

Zəlzələ Diyarbakır, Tunceli və Elazığda da hiss edilib. Yeraltı təkanlar 10 km dərinlikdə qeydə alınıb.

Baş verən zəlzələ nəticəsində 200-ə yaxın insan yaralanıb, 2 binaya ciddi ziyan dəyib.

APA-nın Türkiyə müxbirinin verdiyi xəbərə görə, bu barədə Elazığ valisi Numan Hatipoğlu bildirib.

Qeyd edək ki, şəhər saatlarında Malatyanın Kale rayonunda baş vermiş 5,9 magnitudalı zəlzələ ətraf bölgələrdə də hiss olunub.

Koreyanın Azərbaycana ötürmək istədiyi tibb təcrübəsində nələr var - rəylər

Həkim: "Onkoloji və ortopedik problemlər sahəsində Koreya tibbi xeyli öndədir, ona görə..."

Koreya Respublikası Azərbaycandakı tibb müəssisələrinin sığorta siyasəti üzrə bacarıqlarının artırılması layihəsi vasitəsilə Koreyanın səhiyyə təcrübəsini Azərbaycana ötürmək üçün səy göstərir.

"Yeni Müsavat" xəbər verir ki, bunu Koreya Respublikasının Azərbaycan-dakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Li İn-Yonq İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyinin Koreya hökuməti ilə birgə layihəsi çərçivəsində dövlət tibb müəssisələrinin tibbi avadanlıqlarla təchizatı məqsədilə keçirilən təhvil-təslim mərasimində çıxış edərkən deyib.

Səfir qeyd edib ki, bu layihə vasitəsilə Azərbaycanda səhiyyənin inkişafına töhfə verməyə ümid edir. Bildirib ki, Koreya Azərbaycanın sağlam gələcəyi üçün hər zaman onun yanında olacağına söz verir.

Bəs Koreyanın tibb təcrübəsində hansı mühüm məqamlar var? Onların Azərbaycana ötürmək istədiyi təcrübə nədir? Bunu qəbul etməliyikmi?

Qeyd edək ki, Koreya təbabətinin üstünlüyü ondan ibarətdir ki, o, cərrahi skalpel tələb etməzdən əvvəl əməliyyatsız müalicəyə üstünlük verir. Koreyalı həkimlər hesab edirlər ki, tək-cə xəstəliyi müalicə etmək deyil, insanı sağlamlaşdır-

maq, sağlamlığını bərpa etmək lazımdır. Koreya ənənəvi təbabətinin özəlliyi də budur.

Koreya Səhiyyə Sənayesinin İnkişafı İnstitutunun statistikasına görə, 2019-cu ildə COVID-19 yayılmasından əvvəl Koreyaya 497 464 əcnəbi xəstə səfər edib. 2017-ci ildə xəstələrin ümumi sayı 367 849 nəfər olub, yeni iki il ərzində onların sayı 1,35 dəfə artıb.

Əgər əhatə dairəsini 2009-cu ilə, yəni 10 il əvvələ qədər genişləndirsək, daha təsirli nəticələr görə bilərik. 2009-cu ildə əcnəbi xəstələrin sayı təxminən 60 min nəfər olub - bu, 10 ildə 8 dəfədən çox xəstə deməkdir.

Koreyada tibbi xidmətin yüksək səviyyədə olmasının səbəbi ilk növbədə yüksək keyfiyyətli tibb personalı ilə bağlıdır. Qlobal nöqtəy-nəzərdən belə yüksək təhsil, təlim və tibb kadrlarının sosial statusuna malik olmağa tapmaq çətindir. Tibb işçilərinin sosial vəziyyəti yüksək olduğundan, əsas kurikulum çərçivəsində ən yüksək nəticələr göstərmiş mütəxəssislər tibb institutlarına daxil olur, 6 ildən artıq təcrübə keçdikdən sonra nəzəriyyə ilə praktikanı birləşdirərək iş yerinə gətirilir.

Cərrahiyyə əməliyyatına gəlincə, Koreya təbabətinin xüsusi üstünlükləri var. O qədər ki, xaricdə daha məşhur olan həkimlər var. Müxtəlif növ cərrahiyyə, o cümlədən plastik cərrahiyyə xüsusi üstünlüklərə malikdir. Bundan əlavə, belə mütləq üstünlüklərə xərçəng müalicəsi, həm cərrahi, həm də konservativ müalicə daxildir.

Koreya Səhiyyə Sənayesinin İnkişafı İnstitutunun 2019-cu il Xarici Xəstələrin Cəlb edilməsi üzrə Statistik Təhlil Hesabatına əsasən, tibb şöbələrinin cəlb edilməsi qaydası belədir: hər-tərəfli daxili xəstəliklər, plastik cərrahiyyə, dermatoloji müayinə mərkəzləri, mamalıq və ginekologiya və ortopedik cərrahiyyə. Onların arasında plastik cərrahiyyə və dermatologiyaya müraciət edən əcnəbi xəstələrin sayı əvvəlki ilə nisbətən 35,1% və 33,8% artıb ki, bu da bir çox əcnəbinin hələ də plastik əməliyyat üçün Koreyaya getdiyini göstərir. Lakin bu kəskin artıma baxmayaraq, plastik cərrahiyyə xarici xəstələrin ümumi sayının yalnız 20%-ni təşkil edir.

Nəticə etibarilə xəstələrin ümumi sayı kəskin artdıqca plastik əməliyyata müraciət edənlərin sayı da

xəbərdir. Çünki icbari tibbi sığorta ölkəmizdə yenidir. Bu sahədə ölkələrin təcrübəsinin öyrənilməsi, informasiya mübadiləsi olduqca faydalıdır. Azərbaycanda da bu proses gedir. Əslində qardaş Türkiyə ilə belə bir mübadilə prosesi var. Digər ölkələrdə baş verən sığorta prosesləri öyrənilir və mümkün qədər sığorta prosesləri öyrənilir. Koreya texnoloji olaraq inkişaf etmiş ölkələrdən sayılır. Ümumiyyətlə, Şərqi Asiyada texnoloji inkişafı dəstəkləyən ölkədir, onların istehsal etdiyi tibbi cihazlar bizim ölkədə də uğurla tətbiq edilir. İcbari tibbi sığorta, səhiyyə, idarəetmə sahəsində də Koreyanın özünə-məxsus təcrübələri var. Sığorta barədə onu deyə bilə-rəm ki, Koreyada sığortanın əhalinin daha çox hissəsini əhatə etməsindədir. Statistik məlumatlara görə, icbari tibbi sığorta Koreyada əhalinin 95-97 faizə qədərini əhatə edir. İkinci məsələ ondan ibarətdir ki, texnoloji avadanlıqlar nə qədər bəla-olsa da, müsbət cəhəti odur ki, bu tibbi xidmətlər həm də digər ölkələrə nisbətən ucuz qiymətə başa gəlir. Ucuz ödəmələrlə başa gəlir.

Bundan əlavə, Koreya tibbinin müxtəlif sahələrin-

də öyrənməli istiqamətlər var. Onkoloji və ortopedik problemlər sahəsində Koreya tibbi xeyli öndədir. Bir də xəstə göstəriciləri ilə, DATA-larla bunların korrelyasiyası ilə bağlı Koreya tibbinde öyrənməli bir sıra məqamlar var. Bu baxımdan düşünürəm ki, belə bir əməkdaşlığın olması ölkəmiz üçün faydalı addımlardan biri olacaq".

Qeyd edək ki, Koreya hökuməti tərəfindən Azərbaycana ianə edilən ilk avadanlıqlar deyil. Bundan əvvəlki illərdə Cənubi Koreya hökuməti koronavirus pandemiyasından sonrakı dövrdə həssas əhali qruplarından olan uşaqların sağlamlığının qorunması məqsədilə Azərbaycana tibbi avadanlıqlar ianə etmişdi. İanə edilmiş avadanlıqlar defibrilyator, anesteziya aparatı, süni tənəffüs cihazı, yenidəyişmə sahəsində də Koreyanın özünə-məxsus təcrübələri var. Sığorta barədə onu deyə bilə-rəm ki, Koreyada sığortanın əhalinin daha çox hissəsini əhatə etməsindədir. Statistik məlumatlara görə, icbari tibbi sığorta Koreyada əhalinin 95-97 faizə qədərini əhatə edir. İkinci məsələ ondan ibarətdir ki, texnoloji avadanlıqlar nə qədər bəla-olsa da, müsbət cəhəti odur ki, bu tibbi xidmətlər həm də digər ölkələrə nisbətən ucuz qiymətə başa gəlir. Ucuz ödəmələrlə başa gəlir.

Defibrilyator həyati təhlükəsi olan pasiyentlərdə ürək ritminin pozulması hallarında ürəyin fəaliyyətini bərpa etmək üçün nəzərdə tutulub. Defibrilyator vasitəsilə monitor rejimində elektrokardiografiya (EKG) müayinəsi, saturasiya, qan təzyiqi, bədən temperaturu və

digər həyat üçün vacib hemodinamik göstəriciləri ölçmək mümkündür.

Böyük, uşaqlar və yenidəyişmə üçün nəzərdə tutulan və çoxsaylı ventilyasiya rejimlərinə malik 2 ədəd anesteziya aparatı 38 sm ölçüdə rəngli monitorla təchiz edilib. 3 ədəd fototerapiya cihazı isə yenidəyişmə sahəsində neonatal sarılıq səviyyəsini aşağı salmaq üçün istifadə ediləcək. Fototerapiya cihazları işıq yayyan diod (LED) lampalarla və tibbi prosedurun müddətini izləmək üçün taymerlə təchiz edilib.

İanə edilmiş 5 ədəd küvəzdə havanın və körpənin bədən temperaturunu, rütubətə nəzarət etmək mümkündür. Yenidəyişmə sahəsində rentgeno- logiya üçün küvəzlər rentgen kasetlərlə təchiz edilib.

6 ədəd süni tənəffüs aparatı intensiv terapiya şöbələrində pasiyentləri fasiləsiz oksigenlə təmin etmək üçün nəzərdə tutulub. 33 sm ölçüdə toxunma ekranla təchiz edilən cihazda müxtəlif ventilyasiya rejimlərini seçmək mümkündür. Xəstəxanadaxili nəqliyyat rejimi pasiyenti fasiləsiz sürətdə ventilyasiya ilə təmin edərək tibb müəssisəsi daxilində süni tənəffüs aparatına qoşulu vəziyyətdə daimi enerji saxlayıcı elektrik enerjisi kəsildikdə, cihazın 150 dəqiqə fasiləsiz işini təmin edir.

□ **Afaq MİRAYIQ,**
"Yeni Müsavat"

Elektrik mühərriki ilə işləyən avtomobillər üçün ikinci və üçüncü səviyyə elektrik enerji doldurucularının idxalı və satışının əlavə dəyər vergisindən (ƏDV) azad olma müddəti daha 2 il uzadılıb.

Bu, Prezident İlham Əliyevin təsdiqlədiyi Vergi Məcəlləsinə dəyişiklikdə əks olunub.

İndiyə qədər qüvvədə olan qanuna əsasən, elektrik mühərriki ilə işləyən avtomobillər üçün ikinci və üçüncü səviyyə elektrik enerji doldurucularının idxalı və satışı 2022-ci il yanvarın 1-dən 3 il müddətinə, yeni 2025-ci il yanvarın 1-dək ƏDV-dən azad idi.

Dəyişikliyə əsasən, elektrik mühərriki ilə işləyən avtomobillər üçün ikinci və üçüncü səviyyə elektrik enerji doldurucularının idxalı və satışının ƏDV-dən azad edilməsi müddəti daha 2 il müddətinə uzadılıb.

Müasir dünyanın trendlərindən biri də elektromobillər

Qarabağda elektromobil və şarj cihazları istehsalı mümkündürmü - fərqli rəylər

Eldəniz Cəfərov: "Elektrobusların istehsalı nəzərdə tutulursa, elektromobillərin də istehsalı mümkündür"

Elçin Bayramlı: "Hazırda dünyada hidrogenlə işləyən maşınların istehsalı prioritetdir"

qədər arta bilər. Üstəlik, bu il Çində artım 45 faizə, Avropada 25 faizə, ABŞ-da 11 faizə çata bilər. Agentlik həm tam elektrik modelləri, həm də hibridləri elektrik avtomobilləri kimi təsnif edir.

"Financial Times" yazır ki, avtomobil istehsalçıları özərləri isə yüksək qiymətlər və enerji doldurma stansiyalarının olmaması səbəbin-

Prezidentin köməkçisi - Prezident Administrasiyasının Xarici siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyev çinli tərəfdaşların köməyi ilə Azərbaycanda bərpa olunan enerji sektoru üçün istehsal müəssisələrinin, ölkədə elektromobillərin istehsalı xəttinin yaradılması ehtimalından söz açıb: "Bu

Bu arada, Türkiyədə ilk elektromobil istehsalı zavodu 2022-ci ildən fəaliyyət göstərir. Müəssisənin istismara verilməsi ilə bağlı təntənəli mərasimdə Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan iştirak etmişdi. TOGG avtomobillərinin dizaynı İtaliyanın "Pininfarina SpA" şirkətinin məhsuludur.

"Qazın limiti məsələsinə yenidən baxılmalıdır" - deputat

"Dağlıq rayonlarda qazın limiti məsələsinə yenidən baxılmalıdır". Bunu Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədr müavini Azər Badamov deyib.

O bildirib ki, dağlıq rayonlarda qazdan istifadə daha çoxdur. Burada yaşayan sakinlər digər regionlardan daha çox yanacaq yandırmağa məcburdurlar.

Azər Badamov hesab edir ki, qaz limitinin indiki formada tətbiq edilməsi xüsusən dağlıq rayonlarda yaşayan insanların maddi vəziyyətinə daha çox təsir edir. Ona görə də həmin rayonlarda qazın limiti məsələsinə yenidən baxılması zəruridir.

Tarif Şurasından bildirilib ki, sözügedən məsələ ilə bağlı quruma heç bir müraciət daxil olmayıb.

və onların şarj cihazlarının kütləvi şəkildə satışdır.

Elektromobil istehsalı mühərrikli maşın istehsalından xeyli asandır. Qarabağda Türkiyə və ya digər dost ölkələrdən biri ilə elektromobil və onun şarj cihazlarının istehsalı müəssisələrini qurmaq olarmı?

Yeri gəlmişkən, Beynəlxalq Enerji Agentliyinin (IEA) proqnozuna görə, elektrik avtomobillərinin global satışları 2024-cü ildə 20 faizdən çox artaraq 17 milyon ədədə çata bilər. Bu proqnoz IEA-nın illik sənaye hesabatında əksini tapıb. Hesabatda deyilir ki, birinci rübdə elektrik avtomobillərinin satışları illik müqayisədə təxminən 25 faiz artıb. 2024-cü ildə elektrik avtomobillərinin ümumi avtomobil satışlarında payı təxminən 20 faiz təşkil edəcək və 2035-ci ilə qədər üçdə ikiyə

dən tam elektrikle işləyən modellərə geniş istehlakçı marağının azalmasına işarə edirlər.

Ölkəmizdə bir neçə ildir ki, elektromobil istehsalı haqda müzakirələr aparılır, hətta bu sahədə dünya avtomobil nəhənglərinə meydan oxuyan Çin şirkətləri ilə danışıqlar da aparılıb. Bundan əvvəl, 2022-ci ilin yayında "Cahan Holding" Kommersiya Şirkətlər İttifaqının prezidenti Vüqar Abbasov və Çinin "Lifan" şirkətinin baş icraçı direktoru Danfer Deng və Çin "Lifan" şirkətinin Regional direktoru Çan Kayın nümayəndə heyəti arasında görüş keçirib. Naxçıvan Avtomobil Zavodunda ilk elektrikli avtomobillər istehsal olunacaq" başlığı ilə təqdim olunub.

Bu ilin martında Çinin CGTN telekanalına müsahibəsində Azərbaycan

gün Bakının küçələrində Çinin elektromobillərini görmək olar. Ümumiyyətlə, Çində avtomobil sənayesinin bu seqmenti yaxşı inkişaf edib".

Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatına görə, bu ilin yanvar-aprel aylarında Azərbaycanda 254 ədəd (il ərzində 75,2 % artıb) yük avtomobili və 948 ədəd (-24,7 %) minik avtomobili istehsal edilib.

12 ildən çoxdur ki, Azərbaycanda avtomobil istehsalına başlanılıb. Naxçıvanda "Lifan", "FAW", "Changan", Neftçala zavodunda isə "Khazar", "AzSamand" və "Peugeot" markalı avtomobillər istehsal olunur. 2021-ci ildən Rusiyanın "QAZ" şirkətlər qrupu ilə "Azərmaş Park" məhdud məsuliyyətli cəmiyyəti (MMC) Hacıqabul Sənaye Məhəlləsində kommersiya və xüsusi avtomobillərin birgə istehsalını işə salıb.

Nəqliyyat üzrə ekspert Eldəniz Cəfərov mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"la fikirlərini bölüşüb: "Qardaş Türkiyə təcrübəsindən dəyərlilik ki, elektrik mühərrikli avtomobillərin istehsalı bizdə də mümkündür. Azərbaycanda il ərzində cəmi iki min daxili yanma mühərriki ilə çalınan avtomobil istehsal olunur. 2025-ci ildə yeni zavodun işə başlaması ilə bu say təqribən 10 min olacaq. Yaxın perspektivdə elektromobillərin istehsalı nəzərdə tutula bilər. Həm elektromobillərin istehsalı, həm enerjiyolurma cihazlarının istehsalı mümkündür. Məsələ ondadır ki, gərək bizim öz ölkəmizdə ilk olaraq elektromobillər çox populyarlaşsınlar. Enerjiyolurma məntəqələrinin sayı çoxalsın ki, insanlar elektromobillərə üstünlük versinlər. Elektromobillərin servis mərkəzləri təşkil olunsun və s. bu

bir qədər vaxt aparacaq. Bizim ölkəmizdə artıq elektrik mühərrikli avtobusların istehsalı, yığılması prosesi gedəcək. 2025-ci ildən Çinin məşhur "BYD" şirkəti var, Azərbaycana bir neçə yüz avtobus ixrac edəcək. Bu ilin noyabrında 160 ədəd avtobus gətiriləcək. Gələn ildən isə burada zavodun tikilməsi nəzərdə tutulur. Azərbaycanda elektrobussların istehsalı da nəzərdə tutulur. Əgər bu proses gedirsə, əlbəttə, Qarabağda elektrik mühərrikli, elektromobillərin də istehsalı, onların şarj avadanlıqlarının istehsalı mümkündür".

Sosioloq Elçin Bayramlı isə hesab edir ki, elektromobillərin, elektrik avtobuslarının istehsalı çox baha başa gəlir və ətraf mühitə, insanlara xeyli zərəri var: "Bu, istehsal deyil, sadəcə, yığımdır. Yeni elektrikli avtobuslar ölkəmizdə istehsal olunmayacaq, yalnız yığılacaq. Bu da çox baha başa gəlir. Onlara xidmət, servis xərcləri də çox bahadır. Elektrik mühərriklərini çalışdırən batareyalar da çox bahadır. Üstəlik, bu batareyalar xarab olub tullandıqda ətraf mühitə də böyük ziyan vurur. İnsan sağlamlığına da ziyandır.

Bir neçə ölkədə vətəndaşlar dəymiş zərərin qarşılınması - kompensasiya tələbi ilə məhkəməyə müraciət ediblər. Elektrik avtobuslarının ekologiyaya ilk dövrdə müsbət təsiri ola bilər. Amma sonra bunun zərərli olduğunu görəcəklər. Ümumiyyətlə, dünyada elektromobil erası başlamamış bitib. Məlum olub ki, elektromobillər ekologiyaya daha çox zərər vurur. Elektrik avtobusların ictimai nəqliyyatda tələbatı ödəmək imkanı olmayacaq, həm çox baha başa gəlir. Batareyalar güclü maqnit sahəsi yaradır, mənfi təsirləri var, insan sağlamlığına zərər verir. Hazırda dünyada hidrogenlə işləyən maşınların istehsalı prioritetdir. Bu avtomobillərin potensialı güclüdür. Elektromobillərə bu qədər vəsait qoymaqdansa daha çox sərmənin daşıya bilən, tutumu daha geniş, sərfəli nəqliyyat vasitələri - tramvay, trolleybus, elektrik qatarlarına üstünlük verilməlidir. Təəssüf ki, tramvay, trolleybusları ictimai nəqliyyatdan çıxardılar, bununla da ölkə iqtisadiyyatına və nəqliyyat sektoruna böyük zərər vurdular".

Afaq MİRAYIQ, "Yeni Müsavat"

Ölkədə bıçaqlanma cinayətləri sürətlə artır. Təəssüf ki, son günlər yeniyetmələr də adam bıçaqlayır. Son 1 ayda bir neçə belə hadisə qeydə alınıb. Sonuncu belə hal bir gün öncə qeydə alınıb. Oktyabrın 15-də Beyləqanda məktəblilər arasında baş verən mübahisə bıçaqlanma ilə nəticələnib. Beyləqan rayon 2 saylı məktəbin 11-ci sinif şagirdi H.Hüseynov həmyerlisi 7-ci sinif şagirdi H.Qasımlı tərəfindən bıçaqlanıb. Hadisə dərindən sonra baş verib. H.Qasımlı polis əməkdaşları tərəfindən saxlanılıb.

Rəsmi statistikaya da nəzərə salsaq, vəziyyət heç də ürəkəçən deyil.

Dövlət Statistika Komitəsindən verilən məlumata görə, 2023-cü ildə 494 yeniyetmə cinayət törədib. Cinayət törədənlərin yaş aralığı 14-17-dir. Törədilən cinayətlər arasında oğurluq birinci yerdədir. Qəsdən sağlamlığa ağır zərər vurma ikinci sıradadır. Ötən il 310 yeniyetmə müxtəlif cinayət hadisələrinə görə məhkum olunub. 2022-ci ildə isə 258 yeniyetmə məhkum olunub. Statistikadakı artım aydın görünür. Ayrı-ayrı cinayətlərə görə ötən il məhkum olunmuş 310 yeniyetmədən 4-ü qızlardır. O ki qaldı azadlığı məhdudlaşdırılanlara, 2021-ci ildə 113, 2022-ci ildə 127, 2023-cü ildə isə 153 yeniyetmənin azadlığı məhdudlaşdırılıb.

Təbii ki, məktəblilərin, hətta 13 yaşlı yeniyetmələrin kriminal mahiyyətli təfəkkürləri cəmiyyət üçün ciddi təhlükədir. Bəs vəziyyətin bu həddə çatmasının səbəbləri nələrdir? Günahkar axtarsaq, məsuliyyət kimlərin üzərinə düşür?

Milli Məclisin Elm və təhsil komitəsinin üzvü, deputat Ceyhun Məmmədov hesab edir ki, baş verən neqativ hadisələrin əsas səbəbi məktəblərdə, ailələrdə tərbiyənin düzgün verilməməsidir: "Biz xoşagəlməz tendensiyaları görürük. Belə halların sürətlə artması narahatedici məsələdir. Bunun kökündə duran əsas məqam ailələrdə və məktəbdə tərbiyə işinin düzgün qurulmamasıdır. Məktəb və ailə

prosesdə öz rolunu icra edə bilmir. Buna görə də uşaqlar sosial medianın, kriminal aləmin təsirinə düşürlər. Tərbiyə işi yüksək səviyyədə qurulsa idi, vəziyyət və şərait fərqli olardı. Biz uşaqlara düzgün tərbiyə verməliyik. Bu gün Azərbaycan ailəsi övladının təhsilinə önəm verir. Məktəblərin də öz rolu var, amma tərbiyə işi hər ikisində də kölgədə qalır. Bu ciddi problemdir və qarşısını almaq lazımdır. Konkret proqram, sistem, proses olmalıdır. Bu istiqamətdə addımlar atılmayana qədər heç nəyə nail ola bilməyəcəyik. Planlaşdırılmış, düşünülmüş, ölçülmüş, biçilmiş, əvvəlcədən müəyyən edilmiş strategiya əsasında işləri, tədbirləri davam etdirməliyik. Bunu etməsək, gələcək bizim üçün çətin və mürəkkəb olacaq" (Oxu.az).

Klinik psixoloq, psixoterapevt Rövşən Nəcəfov "Yeni Müsavat"a açıqlamasında qeyd etdi ki, **cinayət insan düşüncəsinin dəyərliyi**dir: "Cinayətə heç bir halda haqq qazandırmayırıq. Cinayəti nümunə göstərmək və təbliğ etmək qadağan edilməlidir. Şagirdlərin məktəblərdə cinayət törətmələrinin səbəblərini axtarsaq, hər kəsin payı olduğunu cəsarətlə ifadə etməliyik. Heyəcan təbili çalınmalıdır və risklərin minimuma endirilməsi üçün təxirəsalınmaz addımlar atılmalıdır. Statistik olaraq bir cinayət belə çoxdur. Aidiyyəti qurumlar şagirdlərin cinayətləri ilə bağlı birlikdə preventiv və profilaktik fəaliyyətləri genişləndirməlidirlər".

Yeddinci sinif şagirdi də adam bıçaqlayırsa... - ölkəni bürüyən təhlükə

Ceyhun Məmmədov: "Uşaqlar sosial medianın, kriminal aləmin təsirinə düşürlər"
Rövşən Nəcəfov: "Ailədə və məktəbdə uşaqlara fərdi yanaşılmalıdır"

R.Nəcəfov qeyd etdi ki, məktəb şəxsiyyət yetişdirməlidir: "Məktəblərdə sağlam psixoloji mühitin formalaşmasını hüquqi düşüncə tənzimləyir. Ailədə valideynlər arasında davamlı münasibətlərin olması, uşaqların başqaları ilə müqayisəsi və şiddət kimi davranışlar uşaqlarda cinayət tərkibli düşüncələr yaradır. Ailədə tərbiyə nümunə yaratmalıdır. Qadağalar uşaqları tərbiyə etmir, cinayətə təhrik edir. Uşaqlara tərbiyə üsulunda izahlara ehtiyac var. Məhrumiyyətlər əvəzlənməlidir ki, məhdudiyyətlər yarana bilsin. Ailədə sağlam mühit üçün valideynlərin nitq və davranışları sağlam olmalıdır. Ailənin yarat-

dığı stereotiplər uşaqlarda davranış pozuntularını aşkarlayır. Valideynlərin evdə davranışları uşaqların çöldə xarakterini göstərir. Ailədə və məktəbdə uşaqlara fərdi yanaşılmalıdır. Uşaqlara yaşlarına uyğun şəxsiyyət kimi yanaşılmalıdır".

Psixoterapevt əlavə edib ki, insanın düşüncə və davranışlarının formalaşmasında, insan psixologiyasının sağlam inkişafında mühit əsas amildir: "Uşaqların iştirakçı olduğu ünvənlərdə sağlam mühitin formalaşmasına dəstək olmaq lazımdır. Cinayət tərkibli düşüncələrin təsir imkanlarını azaltmaq üçün maarifləndirmə fəaliyyətləri genişləndirilməlidir. Məktəb-

lərdə uşaqlara hüquqi və psixoloji biliklər verilməlidir. Hüquqi düşüncə formalaşdırmaq lazımdır. Əks halda, kriminal hər zaman uşaqların diqqətini çəkəcək. Cinayət anlayışı insan düşüncəsində həyəcan yaradır. Sonra həyəcan peşmançılıqla əvəzlənir. Uşaqları kriminal təfəkkürdən uzaq tutmaq üçün nizam-intizama diqqət

edilməlidir. Valideynlər və məktəb arasında sağlam körpü olmalıdır. Məktəbdə rüblük və illik psixoloji iqlimin diaqnostikası aparılmalıdır. Uşaqlara tək olmadığı və başqaları ilə yaşamağı izah edilməlidir. Onlara nifrət yox, sevgi verilməlidir, sevgi öyrədilməlidir".

□ **Nigar HƏSƏNLİ,**
 "Yeni Müsavat"

Viza düzəltmək adı ilə 200-dən çox vətəndaşı aldatdı - məhkəmə

Xarici ölkələrə viza düzəltmək adı ilə vətəndaşlara qarşı çoxsaylı dələduzluq əməllərində təqsirləndirilən Rəşad Ağayev cinayət işi üzrə məhkəmə prosesi başlayıb. APA xəbər verir ki, bu gün Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsində hakim Anar Sadıqovun sədrliyi ilə keçirilən prosesdə anket məlumatları dəqiqləşdirilib.

Dövlət ittihamçısı məhkəmədən təqsirləndirilən şəxs barəsində həbs qətimkan tədbirinin dəyişdirilməsi üçün əsas olmadığını və məhkəmənin baxışa verilməsini istəyib.

Məhkəmənin baxış iclası oktyabrın 30-na təyin olunub. Qeyd edək ki, "Abroad" MMC-nin rəhbəri və "Greencard Azerbaijan" şirkətinin direktoru kimi tanınan Rəşad Ağayev dələduzluqda ittiham olunur. 200-dən çox şəxs zərərçəkən qismində tanınıb. Çoxsaylı şikayətlər əsasında Rəşad Şahin oğlu Piriyev barəsində Cinayət Məcəlləsinin 178-ci (Dələduzluq) maddəsi ilə cinayət işi açılıb. O, məhkəmənin qərarı ilə axtarışa verilib.

DİN-in keçirdiyi əməliyyatlarda 28 kq narkotik aşkarlandı

Daxili İşlər Nazirliyi Baş Narkotiklərə Mübarizə İdarəsinin əməkdaşları tərəfindən narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizə tədbirləri davam etdirilir.

APA DİN-ə istinadən xəbər verir ki, paytaxtın Binəqədi, həmçinin İmişli rayonları ərazisində keçirilən növbəti əməliyyatlar zamanı 1997-ci il təvəllüdü İzzət Əliyev və 1981-ci il təvəllüdü Rəşad Ağayev saxlanılıblar. Onlardan ümumilikdə 28 kiloqramdan artıq tərkibi psixotrop

İzzət Əliyev

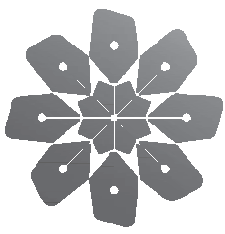
Rəşad Ağayev

Daxili İşlər Nazirliyi Baş Narkotiklərə Mübarizə İdarəsinin əməkdaşları tərəfindən narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizə tədbirləri davam etdirilir. Paytaxtın Binəqədi, həmçinin İmişli rayonları ərazisində keçirilən növbəti əməliyyatlar zamanı saxlanılanlardan 28 kiloqramdan artıq tərkibi psixotrop maddələrlə zənginləşdirilmiş marixuana, metamfetamin və 400 ədəd narkotik tərkibli həb aşkarlandı.

maddələrlə zənginləşdirilmiş marixuana, metamfetamin və 400 ədəd narkotik tərkibli həb aşkarlandı.

Saxlanılan şəxslər şəxsiyyətləri istintaqla araşdırılan İran vətəndaşları vasitəsilə əvvəlcədən müəyyənləşdirilmiş yerdən narkotik vasitələri götürərək maddi qazanc müqabilində ayrı-ayrı ünvənlərə çatdırmağı planlaşdırıblar.

Faktlarla bağlı cinayət işləri başlanılıb, saxlanılan şəxslər barəsində məhkəmənin qərarı ilə həbs-qətimkan tədbiri seçilib. İzzət Əliyev və Rəşad Ağayevlə əlbir olan digər şəxslərin də saxlanılması istiqamətində tədbirlər davam etdirilir.

**Azərbaycan
Respublikasının
Mədlanın İnkişafı
Agentliyi**

Uşaq və gənclərin fiziki-mənəvi inkişafı

Son zamanlar siqaret çəkənlərə qarşı cəza mexanizmlərinin sayı artıb. Amma bu, xüsusən də gəncləri siqaretdən yayındıra bilirmi? Niyə bu zərərli vərdişə daha çox gənclər meyl edir? Ümumi rəqəmlər nədən xəbər verir?

Ümumiyyətlə, elektron siqaret çəkənlər say etibarilə üstünlük təşkil edir. Çünki bu cür siqaretlər digərləri ilə müqayisədə daha cəlbəedici olmaqla həm də asılılıq yaradır, ondan imtinanı çətinləşdirir. Lakin bu qanun layihəsində elektron siqaretlərə bağlı heç bir müddəa yer almayıb. Azərbaycanda siqaret çəkənlərin 36.7 faizini kişilər, 2.26 faizini isə uşaqlar təşkil edir. Qadınlarla bağlı rəqəmlərə gəldikdə isə Azərbaycanda gündəlik olaraq siqaret çəkən qadınların sayı təxminən 11 mindir. Bu barədə tobaccoatlas-ın 2015-ci il məlumatında qeyd olunub.

Məlumatda deyilir ki, Azərbaycanda siqaret çəkənlərin 0.58 faizini qızlar təşkil edir ki, bu da rəqəm etibarilə 1600-dür. 2016-cı ilin hesabatında isə qeyd olunur ki, Azərbaycanda siqaretdən dünyasını dəyişən qadınlar 8.51 faiz olub. Bu isə həftəlik olaraq 48 qadının siqaretdən dünyasını dəyişməsi deməkdir. Burada qeyd olunur ki, siqaret çəkməyə görə iqtisadi ziyan dəyəri isə 1387 milyon manatdır ki, bura da səhiyyə xərcləri ilə əlaqəli birbaşa

xərclər və erkən ölüm və xəstələnmə səbəbindən itirilmiş məhsuldarlıqla bağlı dolayı xərclər, erkən ölümə əlaqədar olaraq itirilən məhsuldarlıq dəyəri daxildir.

Britaniyadakı elm adamları, Bristol Universitetinin valideyn və uşaq sağlamlığı üzrə fəaliyyət göstərən ALSPAC araşdırma mərkəzinin 14 500 ailənin iştirak etdiyi araşdırmasından sonra bu nəticəyə gəliblər.

1266 gəncin 2004-2008-ci illərdə qeyd edilən məlumatlarını nəzərdən keçirən tədqiqatçılar 13,14 və 17 yaşlarındakı iştirakçıların siqaretdən və spirtli içkidən istifadə etməklərini və ürək damarlarının sağlamlığını araşdırıblar.

Burada iki əsas dəyişiklik irəli çıxıb:

- *Həyatları boyu çəkdikləri siqaret sayı;*

- *Spirtli içkidən istifadə etməyə başladıkları yaş.*

Araşdırma nəticələrinə əsasən, həyatı boyunca 100-dən artıq siqaret çəkənlər, ya da daha çox spirtli içki qəbul edənlərin ürəklərində, 20-dən az siqaret çəkənlərin və gündə 2 spirtli içki qəbul

Uşaq və gənclər

ÜSAVAT
N 189 (8562) 17 oktyabr 2024

Gəncləri siqaretə "asiq edən" səbəblər

Onlar kimi aldadır - elektron siqaret fəsadı....

edənlərə nisbətə daha çox damar sertləşməsi əlamətlərinə rast gəlinib.

BBC-yə açıqlama verən Böyük Britaniya Ürək Fondunun (BHF) direktoru, professor Metin Avkiran dərnişin maliyyə dəstəyi verdiyi bu araşdırmanın "cəsarət verən nəticələr" təqdim etdiyini söyləyib.

"Bu araşdırma ürək arteriyalarındakı problemlərin gənc yaşlarda belə özünü göstərə biləcəyini və bunun sonrakı illərdə çox ciddi problemlərə səbəb olacağını göstərir. Həqiqətən həyatınızı xilas edə biləcək bəzi dəyişiklikləri etmək üçün heç bir zaman gec deyildir" deyən Avkiran bunları əlavə edib:

"Siqareti tərgitmək üreyinizi qorumaq üçün edə biləcəyiniz tək və ən yaxşı yoldur. Spirtli içki qəbul edirsinizsə, bunun təklif edilən miqdarı keçməməsinə diqqət etməlisiniz".

Yalnız yaşı 60-dan yuxarı olan şəxslər deyil, 30 yaşlı siqaret çəkən gənclərin də koronavirusa yoluxma riski yüksəkdir. Bunu Türkiyə Səhiyyə Nazirliyinin Elmi Şurasının üzvü professor Yeşim Taşova bildirib. "İhlas" xəbər agentliyinə danışan professor əlavə edib ki, 50 yaşlı xroniki xəstələr də risk qrupuna daxildir.

Amerika alimləri siqaretə vərdiş əmələ gətirən maddəni aşkar ediblər. Britaniyanın "Deyli Teleqraf" qəzetinin yazdığına görə, 11 siqaret markası üzərində aparılmış tədqiqatlar Amerika bazarında ən çox satılan bu tütün məmulatlarının siqaret çəkənlərin beyninə müxtəlif dərəcədə təsir göstərdiyini aydınlaşdırıb. Belə ki, "Marlboro" siqaretlərində bu maddənin miqdarı 9,6 faiz, "Uinston"da 6,2 faiz, "Kemel"də 2,7 faizdir.

"Marlboro" siqaretlərinin istehsalçısı olan "Filip Morris" şirkətinin nümayəndəsi isə bu faktlara özünəməxsus tərzdə münasibət bildirərək deyib ki, "təhlükəsiz siqaret yoxdur və onların hamısı eyni dərəcədə vərdiş yaradır".

ÜST xəbərdarlıq edir ki, son vaxtlar gənclər arasında elektron siqaret aludəçilərinin sayı artıb və bu, çox ciddi təhlükə mənbəyidir. ABŞ-da 200-ə yaxın insan elektron siqaret çəkmək nəticəsində xəstələnib.

Xüsusilə gənclər arasında elektron siqaretdən istifadə etmək vərdışı çox sürətlə yayılır. Bəzən gənclər elə düşünür ki, elektron siqaretlər ənənəvi siqaretlərdən daha az zərərliyə. Bəziləri isə bunu siqareti tərgitməyin ən səmərəli üsulu kimi qəbul edir. Əslində isə bu, heç də belə deyil.

Tütün dumanlı siqaretlərdən də bahalı olan elektron siqaretlər ürək-damar və onkoloji xəstəliklər riskini artırır.

Elektron siqaret nikotinli və nikotinsiz olmaqla iki qrupa bölünür. Lakin əksər istehlakçılar onların tərkibinə mütləq nikotin daxil edirlər. Elektron siqaretin buxarı tənəffüs yollarının və ağciyərlərin selikli qişasını məhv edir. Artıq bir çox ölkələrdə elektron siqaretlərin fəsadları qeydə alınıb.

Elektron siqaretlərdən gənclər daha çox tütünçəkənin əvvəlində istifadə edirlər. Bu, bütün hallarda təhlükə mənbəyi sayılır və tütünçəkənin dəstəklənməsinə xidmət edir. Çox vaxt qapalı məkanlarda siqaret çəkməyə icazə verilmədiyindən gənclər elektron siqaretə meyl göstərirlər. Halbuki çox vaxt elektron siqaretləri də, digər ənənəvi siqaretləri də eyni şirkətlər istehsal edir. Bu baxımdan, elektron siqaretlərin təhlükəsiz olması barədə deyilənlər, sadəcə, marketing siyasətidir.

Dünya Səhiyyə Təşkilatının metodologiyası əsasında aparılmış araşdırmalara əsasən, Azərbaycanda 13-15 yaşlı yeniyetmələrin 10,3%-i (əsasən oğlanlar) nə vaxtsa siqaret çəkib və onların 32,6%-i 10 yaşadək bunu edib.

Yeniyetmələrin 28,8%-i evdə, 40,8%-i isə qapalı ictimai yerlərdə tütün tütüsünün təsirinə məruz qalır. Siqaret çəkən yeniyetmələrin 64,8%-i mağazadan siqaret alıb. Halbuki qanunvericilik buna yol vermir. Yeniyetmələrin 32,5%-i düşünür ki, siqaret vitrinləri siqaret çəkməyə həvəsləndirir. Siqaret çəkməyən yeniyetmələrin 8%-i növbəti il siqaret çəkməyə başlaya bilər.

Ziqmund Freyd insanlarnın vərdişlərini maraqlı izah edirdi. O deyirdi ki, oral tip xarakterli insanlarda vərdişlər daha çox olur. Ən çox da siqaret çəkmək. Bu gün bu vərdişlər azyaşlılar arasında sürətlə yayılır. Səbəb isə çox sadədir. Psixoloji mühitdə yaranan boşluq. Azyaşlı hər hansı bir formada özünün psixi enerjisini realizə etməlidir. Təəssüf ki, bu zaman onları doğru istiqamətə yönləndirmək olmur. Çünki valideyn və uşaq arasında çox dəhşətli uçurum var. Uşaqların bu tip addım atmalarına səbəb isə birbaşa valideynlərin özləridir.

Valideynlər bunu qəbul etməsə də, azyaşlı uşaqların yanında siqaret çəkərək ilk olaraq özləri bu vərdışı onlara təlqin edirlər. Uşaqlarda bunu nüsxə alır və özünü kişi kimi sübut etməyə çalışır. Bu, eynən qızlarda da belədir.

DSMF pensiyaların ödənişi ilə bağlı vətəndaşlara müraciət etdi

"Ölkə üzrə aylıq sosial ödənişlər, o cümlədən pensiyalar müvafiq ayın son günü ödənilməli olduğu halda müəyyən edilmiş qrafikə əsasən daha tez müddətlərdə ödənilir".

APA xəbər verir ki, bu barədə Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun (DSMF) mətbuat katibi Rəşad Mehdiyev deyib.

O bildirib ki, əvvəlki aylarda olduğu kimi, cari və növbəti ayların pensiyaları da ay yekunlaşmadan bank kartlarına köçürüləcək.

"Qeyd olunanları nəzərə alaraq, hazırda müəyyən edilmiş qrafikə görə Bakı və Sumqayıt şəhərləri, eləcə də Abşeron rayonunda pensiyalar hər ayın 8-15-i aralığında, respublikanın digər bölgələrində, o cümlədən güzəştli şərtlərlə pensiya ödənişləri isə 20-28-i aralığında ödənilir.

Onu da diqqətə çatdırmaq istərdik ki, sosial ödənişlərin bank kartlarına köçürülməyi konkret tarixlər barədə vətəndaşlara əvvəlcədən məlumat verilir.

Bildirmək istərdik ki, təcrübədə cari ayın pensiya ödənişlərinin növbəti aya keçməsinə, yəni hər hansı gecikmə hallına rast gəlinməyib", - o vurğulayıb.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Sevinc TELMANQIZI

Zelenski qələbə planını açıqladı, Putin koreyalıları döyüşə göndərir...

Ukrayna liderinin təqdim etdiyi planda NATO-ya üzvlük, hərbi sənaye potensialını gücləndirmək, qeyri-nüvə silahlarını yerləşdirmək və ABŞ ordusunun Avropada Ukraynanın hərbi gücünü əvəzləməsi təklifi var; Kreml və alyans dərhal reaksiya verdi - savaş alovlanır...

Oktyabrın 16-da Ukrayna prezidenti Vladimir Zelenski Ali Radada Rusiya ilə müharibədə ölkəsinin qələbə planını təqdim edib. “Yeni Müsavat” bildirir ki, planın 1-ci müddəası ölkənin dərhal NATO üzvlüyünə dəvət edilməsini nəzərdə tutur. İkinci bənddə isə Ukraynanın müdafiə sənayesi sahəsində istehsalın və Qərb tərəfdaşlarının köməyinin genişləndirilməsi qeyd edilib. Növbəti müddədə Ukrayna ərazisində ölkənin Rusiyadan yonala biləcək istənilən təhlükədən qorunmasını təmin edən qeyri-nüvə xarakterli strateji müdafiə sistemlərinin yerləşdirilməsi əks olunub. 4-cü bənddə isə yalnız müəyyən tərəfdaşlara ötürülən gizli təklif var. Ukrayna təbii ehtiyatlarına, o cümlədən trilyonlarla dollar dəyərində kritik metallara ev sahibliyi edir. Bunlar, xüsusilə uran, titan, litium, qrafit - ya Rusiya və müttəfiqlərini, ya da Ukrayna və demokratik dünyanı global rəqabətdə gücləndirəcək strateji qiymətli resurslardır.

Bu, Rusiyaya qarşı mövcud iqtisadi təzyiq sistemini, yəni Rusiyaya qarşı bütün mövcud sanksiyaları, neftin qiymətinə məhdudiyyətləri, ölkəyə ixracə məhdudiyyətləri və digər təzyiq tədbirlərini tamamlayacaq və gücləndirəcək. Beşinci bənd təhlükəsizliklə bağlıdır. Müharibədən sonrakı dövr üçün nəzərdə tutulan beşinci bənd, tərəfdaşlar razılaşarsa, Avropada yerləşən ABŞ qüvvələrinin müəyyən kontingentini Ukrayna Silahlı Qüvvələrinin əsgərləri ilə əvəz etməyi təklif edir. Bu, Ukrayna təcrübəsindən bütün alyansın müdafiəsini gücləndirmək və Avropanın təhlükəsizliyini təmin etmək üçün istifadə edilməlidir. “Biz hazırda Rusiya ilə yanaşı, İran və Şimali Koreyaya qarşı da vuruşuruq”. Zelenski Ali Radada qələbə planını təqdim edərkən deyib. O əlavə edib ki, ölkənin əsas düşməni Rusiyadır: “Ukraynanın daxilində düşmən yoxdur”.

Eyni gündə Kreml qələbə planına münasibət bildirib. Rusiya prezidentinin

mətbuat katibi Dmitri Peskov deyib ki, Kiyev rejiminin başçısı Vladimir Zelenski, görünür, öz sülh planını ABŞ-ın son ukraynalıya qədər döyüşməklə bağlı dikte etdiyi siyasətin davamı kimi təqdim edir. “Artıq neçə həftədir ki, bir növ müvəqqəti sülh planı haqqında danışılır... Çox güman ki, bu, Zelenskinin indi kamuflyaj edib “sülh” adlandırdığı, amerikalıların sonuncu ukraynalıya qədər bizimlə döyüşmək planı ilə eynidir. Görünür, bu belədir. Orada hansısa başqa plan yoxdur”, - deyə Kremlin sözcüsü vurğulayıb.

Göründüyü kimi, Ukrayna alyansa üzvlük planından çəkilməyib. Eyni zamanda ölkənin militaristləşməsi, hərbi potensialının artırılması və ən əsası isə ərazilərində qeyri-nüvə silahlarını yerləşdirmək strategiyası prioritetdir. Hərçənd Rusiya “xüsusi hərbi əməliyyat”ın səbəblərinin Ukraynanın demilitarizasiya, de-nasifikasiya etmək olduğunu bildirmiş, NATO-nun isə Şərqi doğru genişlənmək planından çəkinməyə vadar etmək niyyəti kimi açıqlamışdı. Amma bunların heç biri olmadı - Kiyev Şimal alyasına qoşulmaq istəyir, müharibənin gedişində Finlandiya və İsveç NATO-ya qoşuldular, alyans Rusiya sərhədlərinə xeyli yaxınlaş-

dı, eləcə də Ukrayna daha da hərbişəkilənmiş dövlətə çevrildi. Ancaq bu da sual doğurur ki, Zelenskinin açıqladığı qələbə planı işğal edilmiş ərazilərin azad olunmasını necə təmin edəcək...

Yeri gəlmişkən, Ukraynanın NATO-dakı səfəri Natəly Qalibarenkonun dediyinə görə, ölkəsi Co Baydenin Ağ Evdəki səlahiyyət müddəti bitmədən alyansa dəvət tələb edir. Kiyev bunun ABŞ-ın hazırkı prezidentinin “layiqli siyasi mirası” ola biləcəyini düşünür: “Biz inanırıq ki, hazırda Ukraynaya dəvət göndərilməsi siyasi signal olacaq”. Qalibarenko “Reuters”ə müsahibəsində Kiyevin tələbinin əsasını açıqlayıb. O, bu dəvətin Kiyev və Moskva arasındakı əsas mübahisəni aradan qaldıracağını iddia edib: “Dəvət olduğunu desək, Rusiya Federasiyası üçün bu, qəti hökm kimi olacaq - siz bu mövzudan istifadə edərkən, artıq stavkanı qaldıra bilməzsiniz”. “Reuters” qeyd edir ki, NATO üzvlərinin əksəriyyəti, o cümlədən ABŞ Ukraynanı alyansa qəbul etməyə hazır deyil. Ötən həftə ABŞ hökumətindəki mənbə bu mövzuda aydın danışacam.

“RBC-Ukrayna” isə Müdafiə Nazirliyindəki mənbələrə istinadla məlumat yayıb ki, 10 min Şimali Koreya hərbcisi hazırda Rusiyanın

Uzaq Şərqiə təlim keçir. Xəbərdə qeyd edilir ki, KXDR hərbcilərinin Ukrayna yaxınlığındakı sərhəd rayonlarına köçürülməsi planlaşdırılır. Bildirilir ki, Rusiya tərəfi koreyalı əsgərlərin hesabına rus qoşunlarının rotasiyasını həyata keçirmək və sərhəddəki qüvvələrini azad edərək, Ukraynaya göndərmək istəyir. “NATO bizə hücum etməyə çalışacaq hər bir düşmənlə qarşılaşmağa hazırdır”. Oktyabrın 16-da alyansın yeni baş katibi Mark Rutte Rusiyanın 2030-cu ilə qədər NATO-ya hücum ehtimalı ilə bağlı danışarkən deyib. O, Rusiya lideri Vladimir Putinin Ukraynada istədiyi nəticəni almaşına imkan verməyəcəklərini bəyan edib.

“Rusiya şərqdə irəliləməyə davam edir, lakin bu, onlara çox baha başa gəlir. Qısa doğru getdiyimiz bir vaxtda Ukraynanın kritik enerji infrastrukturuna davamlı hücumlar olunur. Ona görə də Vaşinqton Sammitində üzərimizə götürdüyümüz öhdəlikləri yerinə yetirməliyik. Alman kəşfiyyat rəsmilərinin Rusiyanın 2030-cu ilə qədər NATO-ya hücum edə biləcəyi xəbərdarlığına gəlincə, mən bu mövzuda aydın danışacam. NATO indi, həm də bizə hücum etməyə çalışacaq hər bir düşmənlə, hər rəqiblə qarşılaşmağa hazırdır. Pu-

Müəllimin öldüyü qəzaya görə sevgilisi həbs edildi

Bu ilin fevralında İsmayılıda 34 yaşlı Nigar Bayramovanın ölümü ilə nəticələnən yol qəzasının cinayət işi üzrə məhkəmə prosesi keçirilib.

Musavat.com Qafqazinfo.az-a istinadən xəbər verir ki, N.Bayramovanın olduğu avtomobili idarə edən 1993-cü il təvəllüdlü Elçin Əliyev cinayət işi üzrə təqsirləndirilib.

Məlum olub ki, həyatını itirən 1985-ci il təvəllüdlü Nigar Bayramova Zaqatala şəhər Ş.Qurbanov adına 3 nömrəli tam orta məktəbin tarix müəllimi olub. O, Elçinlə sevgili imiş və birgə Zaqataladan Elçinin yaşadığı İsmayılı şəhərinə gəlmişlər. Hadisə də bundan sonra baş verib. Belə ki, Elçin avtomobillə Xanəgah kəndi ərazisində yolun əks-hərəkət istiqamətinə çıxıb və idarə etdiyi “Khazar” markalı avtomobil yük maşınına çırpılıb. Nəticədə xəsarət alan N.Bayramova dünyasını dəyişib.

Araşdırmalar zamanı məlum olub ki, Elçin daha əvvəl də yol qəzası törədib və məhkum edilib. Onun ayağında elektron qolbaq var imiş və sürücülük hüququ məhdudlaşdırılmış.

Şəki Ağır Cinayətlər Məhkəməsində keçirilən prosesdə mərhum N.Bayramovanın atası Elçinə ağır cəza verilməsini xahiş edib: “Hadisədən 1 saat sonra mənə məlumat verildi ki, qızım Elçinin maşınında olub, həmin maşın “Maz” markalı maşının altına girib. Hadisə yerinin şəkilləri mənə göndərildi. Qızım mənə İsmayılı rayonundan Elçini bəyəndiyini demişdi. Nigara demişdim ki, həmin şəxs 2 dəfə cinayət məsuliyyətinə cəlb olunub. Həmçinin Elçinin ayağında qolbaq var, savadsız bir adamdır, cəmiyyət arasında hörməti yoxdur. Təqsirləndirilən şəxsədən şikayətiyəm və ona ən ağır cəzanın verilməsini xahiş edirəm”.

Məhkəmənin hökmü ilə Elçinə 6 il 6 ay həbs cəzası verilib. Onun sürücülük hüququ da həbsdən sonrakı 4 il üçün məhdudlaşdırılıb.

tin Ukraynada istədiyini ala bilməyəcək. NATO ərazisinin hər qarışı üçün həm indi, həm də gələcəkdə nə lazımdırsa edəcəyik”, - Rutte bildirib. NATO-nun Ukraynadakı strategiyası ilə bağlı suala isə o, belə cavab verib: “Ukraynaya böyük hərbi yardım göstərəcəyik. Bu o deməkdir ki, biz Ukraynanı müqavimət göstərə biləcəyimiz mövqeyə keçirəcəyik. Bu məsələ üzərində çox işləyirik. Əgər bir gün Zelenski və komandası Rusiya ilə bunu necə bitirmək barədə müzakirə etmək qərarına gəlsələr, bunu güc mövqeyindən edəcəklər ki, danışıqlarda üstün tərəf olsunlar”.

“Yeni Müsavat”a danışan hərbi ekspert Ramil Məmmədli Zelenskinin qələbə planını daha çox Qərbdən dəstək almaq paketi adlandırdı. Onun sözlərinə görə, bu plan qələbəni gətirəcək deyil, Kiyevi NATO-ya daha da yaxınlaşdıracaq strategiyadır: “Xüsusən də təklif olunur ki, ABŞ-ın Avropadakı hərbi kontingentini Ukrayna Silahlı

Qüvvələri əvəzləsin. Bu, dolayısı ilə Ukrayna ordusunun NATO ordusunu əvəzləməsi, yaxud bu şəkildə alyansın hərbi kontingenti kimi təqdim edilməsidir. İstisna etmərəm ki, Zelenskinin planında bəzi hissələr qəbul oluna bilər. Amma az əvvəlki təklifin tezliklə reallaşması mümkün deyil. Sadəcə, gələcəkdə Ukraynanın Avropanın ən böyük ordusuna çevrilməsi planda ola bilər”. **Ekspert bu plandan sonra ilin sonundakı atəşkəsin olmasını mümkün sayır:** “Yeni Ukraynanın işğal edilən şərq torpaqlarının Rusiyada hələ ki qalması müqabilində Zelenski Qərbdən təminat tələb edir və öhdəliklər götürülməsini istəyir. Əgər NATO-ya üzvlük, qeyri-nüvə silahlarının Ukrayna ərazisinə yerləşdirilməsi razılaşdırılarsa, bu, ciddi təhlükəsizlik zəmanəti olacaq. Hər halda, Ukrayna və NATO işğal edilən torpaqların geri alınması deyil, gələcəkdə müttəfiqliyin gücləndirilməsi haqda daha çox düşünürlər”.

✉ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”

MUSAVAT

Son səhifə

N 189 (8562) 17 oktyabr 2024

Oktyabr

Bir insanın ömrü boyu ürəyi necə dəfə döyünür?

Bir ömrü boyu insan ürəyi 2,85 milyard dəfə döyünür. Bu barədə "Live Science" məlumat yayıb. Mütəxəssislər qeyd edirlər ki, gündəlik ürək döyüntüsü insandan insana çox fərqlidir. Bu, fiziki fəaliyyətdən asılıdır. Alimlərin fikrincə, ürək azalması insanın fiziki aktivliyinin artması və ya azalmasına çox tez reaksiya verir. Döyüntülər arasındakı interval hər inhalyasiya və ekshalasiya ilə 100 millisaniyə sürətlənə və ya yavaşlaya bilər. Bildirilib ki, insanın ürək döyüntüsü yaşla yavaşlayır.

Həkimlər ürəyin sağlam vəziyyətini qorumaq üçün stress səviyyəsini nəzarətdə saxlamağa, yuxu rejiminə riayət etməyə, idmanla məşğul olmağa və balanslaşdırılmış qidalanmaya çağırırlar.

Payızda saçların tökülməsi sürətlənir, saçtökülmənin səbəbləri çoxdur, amma əsas səbəblərdən biri qeyri-sağlam qidalanma, avitaminozdur. Həkim trixoloq Anna Potapenko saç tökülmələrə rasionu dəyişmək üçün tövsiyələr verir. "Saç tökülməsi qanazlığı, stress, ağır xəstəlik, infeksiyalardan ola bilər. Əlbəttə müalicə üçün həkimə getmək lazımdır. Başa soğan, istiot, maska qoymaqla saç tökülməsi müalicə edilmir.

Pasiyent evdə özünü edə bilər, təbii ki, qidasını dəyişə bilər.

Tükələr üçün ən yaxşı qidalar B qrup, E vitamini, biotin, demir və yağ turşularıdır.

Ona görə həftəlik bu qidaları rasiona daxil edin:

- Yumurta
- Kəsmik
- Pendir, yoqurt
- Göbələk
- Mərcl, paxla
- Yaşıl göyerti, tərəvəzlər
- Alma, mango, kivi, portağal
- Soyuq sıxım yağlar
- Yağlı balıq
- Dəniz məhsulları

2026-cı ildə çıxacaq "iPhone 18"-in ilk detalları məlum oldu

Gələcək "iPhone 18" 2 nanometrlük çip və 12 GB operativ yaddaşa malik alacaq.

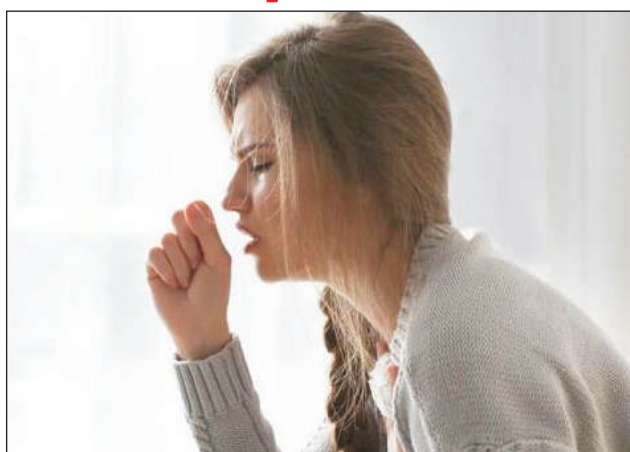
Bu barədə "MacRumors" portalı Çinin "Phone Chip Expert" insayderinə istinadən məlumat yayıb. Mənbəyə görə, 2026-cı ildə Apple TSMC-dən 2 nanometrlük proseslə istehsal olunacaq A20 çipli "iPhone 18"-i təqdim edəcək. Yeni məhsul indiki InFo texnologiyasını əvəz edəcək WMCM texnologiya-

sından istifadə etməklə yaradılmış çip alacaq. Bu, CPU, GPU və digər çipset komponentləri arasında əlaqənin daha çox çevikliyini və optimallaşdırılmasını təmin edəcək. Bundan əlavə, smartfon RAM-in 8-dən 12 GB-a qədər artması ilə də hesablanır. Analitik Ming-Chi Kuo qeyd edir ki, 2nm proses texnologiyası ilə hazırlanmış çiplər yüksək qiymətə görə yalnız "iPhone 18"-in Pro versiyalarında istifadə ediləcək. TSMC-nin

2025-ci ilin sonunda belə çiplərin kütləvi istehsalına başlaması gözlənilir və "Apple" onları alan ilk şirkət olacaq.

Mövcud "iPhone 16" və "16 Pro" modelləri 3 nanometrlük prosesdən istifadə edilməklə istehsal olunan "Apple A18" və "A18 Pro" çipləri ilə təchiz edilib. 3 nanometr texnologiyasından istifadə etməklə yaradılmış Android smartfonları üçün yeganə cari çip MediaTek Dimensity 9400-dür.

Səhərlər öskürmək bu xəstəliyin əlamətidir

Səhər öskürəyi ürək çatışmazlığını göstərə bilər. Bu barədə "Moskva 24" telekanalına kardioloq danışib. Mütəxəssis bildirib ki, bu əlamət daha çox ürək problemi yaşayan yaşlı insanlarda müşahidə olunur. "Əgər səhər saat 4-6 radələrində bir insan öskürəkdən boğulmağa başlayarsa, ayaqlarını aşağı əyərək oturmağa məcbur edilsə və yalnız bundan sonra özünü yaxşı hiss edirsə, bu, ürək çatışmazlığının əlamətidir", - həkim vurğulayıb.

Öskürəyin başqa bir səbəbi siqaret ola bilər, çünki bütün selikli qışaları qıcıqlandırır.

O qeyd edib ki, bu halda insan bronxları təmizləməlidir.

Niyə həddindən artıq yetişmiş banan yemək olmaz?

Bir çoxları qəhvəyi və ya hətta qaralmış banan yeməkdə pis bir şey görmürlər. Ancaq başa düşməlisiniz ki, belə meyvələr sevmək çox xoşagəlməz nəticələrə səbəb ola bilər.

Bunun insan sağlamlığına ciddi ziyan verməsi mümkündür. Baş belə banan yeyən insan hansı problemlərlə üzləşə bilər? Çox yetişmiş banan mədə və bağırsaqların yükünü ciddi şəkildə artırır. Banan nə qədər tünd olarsa, tərkibində bir o qədər tiramin olur. Bu birləşmə qan təzyiqini artırır.

Qəhvəyi bananda çoxlu şəkər var. Əgər bananda çürümə əlamətləri varsa, artıq onu yeməkdən tamamilə çəkinməlisiniz. İnsan belə meyvələrdən zəhərlənə bilər.

Bunları bilirsinizmi?

- * Dəvəquşlarının gözləri beyinlərindən böyükdür.
- * Dünyada ən kiçik ordu Monako knyazlığındadır. Həmin ordu 2 zabit və 60 əsgərdən ibarətdir.
- * Ən uzun hörüklərin sahibi XIX əsrdə İngiltərədə yaşamış Ovens adlı bir qadın idi. Onun hörüklərinin uzunluğu 2m. 50 sm. olmuşdur.
- * İnsanlar bütün ömrü boyunca 20 kiloqram toz udurlar.
- * Kanadada yerin cazibə qüvvəsi dünyanın digər əraziləri ilə müqayisədə daha azdır. Bu səbəbdən kanadalılar özlərini tərəzidə çəkərkən normal çəkilişindən az çıxırlar.
- * Hindistanda böy saxlayan polislər daha ciddi görünlükləri üçün digər polislərdən 5% çox maaş alırlar.
- * İnsan bədənindəki damarların uzunluğu təxminən 96 min kilometrdir.
- * 1 kq kökəlmək üçün bədəniniz 20 km yeni damar əmələ gətirir.
- * Dünyada ən uzun hakimiyyətdə qalmış sülalə Osmanlı sülaləsidir. (623 il)
- * Qarışqa yuvalarının girişi hər zaman şimala tərəf olur.
- * Vaxtının çoxunu musiqi dinləyərək keçirən insanlar daha çox depressiv insanlar olur.
- * Shakespeare 23 aprelə doğulmuş və 23 aprelə vəfat etmişdir.
- * Norveçin şimalında hər yay 14 həftə gecə-gündüz günəşli keçir.
- * Timsahlar dillərini çölə çıxara bilmirlər.
- * Fransızlar ən nəzakətli xalq sayılır. Bir yazıçı bunu sübut etmək üçün yazır: "Bu yaxınlarda Parisin köhnə bir qəbiristanlığında üzərində yazılar olan bir başdaşı tapdım. Orada yazılmışdı: "Mənim istirahət yerimə yaxınlaşanda ayağa qalxıb sizi salamlamadığım üçün üzr istəyirəm".
- * Ağcaqanadların 47 ədəd dişi olur.
- * Almaniyaadakı zooparkların birində "Dünyanın ən təhlükəli heyvanı" zalı var. İçəri daxil olduqda qarşınıza nəhəng bir güzgü çıxır.

Sağlamlıq və uzunömürlülük üçün ən faydalı beş ləpə

Qoz-fındıq təkcə dadlı qəlyanaltı deyil, həm də vitaminlər, minerallar və faydalı yağların əsl xəzinəsidir. Bu barədə rusiyalı endokrinoloq və diyetoloq Yelena Çurakina danışib. O, qida rasionuna daxil etməyə dəyər beş ən faydalı ləpə haqqında məlumat verib. Mütəxəssisin sözlərinə görə, qoz tərkibində "Omega-3" yağ turşuları, həmçinin "E", "PP", "K" və "B" qrupu vitaminlərinin miqdarına görə liderdir. "Qoz ürək-damar xəstəlikləri riskini azaltmağa, yaddaşı və diqqəti yaxşılaşdırmağa kömək edir. Bundan əlavə, qoz kalsium, maqnezium, fosfor və manqanla zəngindir ki, bu da sümük toxumasının möhkəmlənməsinə kömək edir", - deyə o bildirib.

Endokrinoloq faydalı ləpələr siyahısında ikinci yerdə badamın adını çəkib: "Badam orqanizmi oksidləşmə proseslərindən qoruyan və dərinin gəncliyini qorumağa kömək edən təbii antioksidantlar - "A", "C", "E" və "B" qrupu vitaminləri ilə zəngindir. Badam həmçinin lif, maqnezium, dəmir və kalsiumla zəngindir ki, bu da normal həzm, diş və sümük sağlamlığına kömək edir".

Onun sözlərinə görə, fındıq "pis" xolesterinin səviyyəsini azaldan mono-doymamış yağların və beyin fəaliyyətini yaxşılaşdıran, yaşla əlaqəli xəstəliklərin riskini azaldan çoxlu doymamış yağ turşularının mənbəyidir. "Keşyü isə immuniteti gücləndirən sink, həmçinin sümük sağlamlığı üçün kalsium, maqnezium, mis və selen ehtiva edir. Keşyunun tərkibindəki mono-doymamış və çoxlu doymamış yağlar qanda normal xolesterin səviyyəsini saxlamağa kömək edir", - deyə diyetoloq davam edib. Endokrinoloq bildirib ki, sidr qozu amin turşularının, o cümlədən insan üçün vacib olan səkkiz əvəzolunmaz amin turşusunun tərkibinə görə rekordçudur.

"Yüksək triptofan tərkibi sayəsində sidr qozu əhval-ruhiyyəni və yuxunu yaxşılaşdırır. Bu qozun tərkibindəki fenol birləşmələri ürək-damar xəstəlikləri riskini azaldır, keyfiyyətli zülal isə orqanizmi tez doyurur və həzmi stimullaşdırır", - deyə həkim sözlərini yekunlaşdırıb.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi

2528-ci məhəllə ev 44/d

Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Elsad MƏMMƏDLİ

Lisensiya N: B 114
SAYI: 1.500